

Nr 170.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående utvidgning av riksdagens bibliotek till centralt förvaltningsbibliotek; given Stockholms slott den 16 april 1915.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t till riksdagens prövning framlägga härvid fogade förslag till

- 1) stadgar för riksdagsbiblioteket;
- 2) ändrad lydelse av §§ 1 och 4 i instruktionen för riksdagens bankoutskott;
- 3) stat för riksdagsbiblioteket och
- 4) villkor och bestämmelser för åtnjutande av de i staten för riksdagsbiblioteket upptagna avlöningsförmånerna,

ävensom föreslå riksdagen att under förutsättning av bifall i huvudsak till omförmälda förslag,

dels bestämma, att den nya staten för biblioteket skall träda i kraft, vad angår styrelse och förste bibliotekarie, den 1 juli 1915 och i övrigt den 1 januari 1916;

dels föranstalta därom, att åt riksdagsbiblioteket beredes lokal inom riksdagshuset i huvudsaklig överensstämmelse med vad i ovanberörda utdrag av statsrådsprotokollet anges;

dels höja förslagsanslaget till riksdags- och revisionskostnader, nu 1,225,000 kronor och i årets statsverksproposition föreslaget till 1,250,000 kronor, med ytterligare 10,000 kronor till 1,260,000 kronor ävensom indraga reservationsanslaget till kostnader för riksdagens bibliotek å 7,000 kronor och i dess ställe till bestridande av kostnader för riksdagsbibliotekets komplettering och utvidgning anvisa ett reservationsanslag å 10,000 kronor;

dels ock ställa till vederbörandes förfogande erforderliga medel för bibliotekets flyttning och ordnande ävensom, därest så skulle befinnas

Bihang till riksdagens protokoll 1915. 1 saml. 153 häft. (Nr 170.) 1

nödigt, för anskaffande utom riksdagshuset av lämpliga lokaler för justitieombudsmansexpeditionen.

De till ärendet hörande handlingar skola riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Axel Vennersten.

Förslag

till

stadgar för riksdagsbiblioteket.

Allmänna bestämmelser.

§ 1.

Riksdagsbiblioteket omfattar de samlingar av böcker, kartor och arkivalier m. m., som äro förvarade dels i bibliotekets lokaler, dels ock i riksdagens och kamrarnas kanslielokaler och klubbrum samt i de för utskotten avsedda lägenheter.

§ 2.

Riksdagsbiblioteket är avsett för riksdagen och dess delegationer, kyrkomötet, Kungl. Maj:ts kansli och de centrala ämbetsverken samt de av Kungl. Maj:t eller enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande tillsatta kommittéer och sakkunniga.

§ 3.

Högsta ledningen av riksdagsbiblioteket utövas av dess styrelse.

Närmaste ledningen av bibliotekets angelägenheter och arbetet vid detsamma tillkommer dess förste bibliotekarie.

§ 4.

Styrelsen består av tre ledamöter, nämligen:

en ordförande, förordnad av Kungl. Maj:t för den tid, som av Kungl.

Maj:t bestämmes, samt

två ledamöter, utsedda av riksdagen.

De senare väljas, en bland första kammarens och en bland andra kammarens ledamöter, för en tid av tre år genom de riksdagens valmän, vilka hava att verkställa val av fullmäktige i riksbanken och i riksgälds-

kontoret. Avgår sådan ledamot, innan tiden för hans uppdrag är ute, väljes ny ledamot för den tid, som för den avgångne återstått.

För var och en av styrelsens tre ledamöter utses på samma sätt en suppleant.

§ 5.

Styrelsen sammanträder så ofta ärendena det fordra.

Vid styrelsens sammanträden föres av förste bibliotekarien protokoll, vars riktighet granskas och bestyrkes på sätt som styrelsen finner lämpligt.

I bibliotekets ärenden är förste bibliotekarien föredragande inför styrelsen, och äger han att deltaga i dess överläggningar men ej i dess beslut. Är han från beslutet skiljaktig, åligger honom att till protokollet anteckna sin avvikande mening.

Vid riksdags början har styrelsen att till bankoutskottet avlämna till riksdagen ställd berättelse över bibliotekets förvaltning.

§ 6.

Bibliotekets tjänstinnehavare äro: förste bibliotekarien, två andre bibliotekarier och två vaktmästare. Därjämte må vid biblioteket i mån av behov anställas extra ordinarie tjänstemän och biträden.

Bibliotekets samlingar; deras förkovran och förtecknande. Bibliotekets öppethållande.

§ 7.

Riksdagsbiblioteket bör företrädesvis omfatta arbeten i rätts- och statsvetenskap, förvaltning, nationalekonomi och samhällsvetenskap. Särskild hänsyn bör tagas därtill, att bibliotekets samlingar av svenska riksdagshandlingar, lagar och författningar samt kommittébetänkanden erhålla största möjliga fullständighet.

§ 8.

Inköp bestämmas av styrelsen efter förslag av förste bibliotekarien. Inköp, som icke tåla uppskov, äger förste bibliotekarien att mellan styrelsens sammanträden företaga, börande sådana inköp, som mellan två sammanträden ej må överstiga en samfäll kostnad av 500 kronor, vid styrelsens nästa sammanträde anmälas.

§ 9.

För samlingarnas förkovran äger styrelsen rätt att besluta om byte av tryck med in- och utländska bibliotek och institutioner.

§ 10.

Styrelsen är berättigad att från biblioteket avsöndra för detsamma obehövlige dupletter ävensom sådan på gäfväg eller annorledes inkommen litteratur, som icke finnes lämplig att förena med bibliotekets samlingar.

§ 11.

Över bibliotekets samlingar skola föras noggranna och fullständiga kataloger. De äro accessions-, real- och nominalkatalog öfver de samlingar, som förvaras i bibliotekets lokaler, samt förteckningar i två exemplar öfver de i riksdagens och kamrarnas kanslilokaler och klubbrum samt i de för utskotten avsedda lägenheter befintliga samlingar av böcker och arkivalier.

Bibliotekets kataloger böra bearbetas för utgivning av trycket på tid och sätt, som styrelsen prövar lämpligt.

§ 12.

Årligen skall efter av styrelsen fastställd plan någon del av bibliotekets samlingar underkastas revision. Denna bör anordnas så, att efter viss tids förlopp biblioteket i dess helhet kan vara reviderat.

§ 13.

De av bibliotekets samlingar, som äro inrymda i bibliotekets lokaler, hållas tillgängliga varje söckendag:

- a) då riksdag är samlad,
från klockan tio förmiddagen till klockan sju eftermiddagen samt under inträffande aftonplenum;
- b) då riksdag ej är samlad,
under tiden juni—augusti från klockan elva förmiddagen till klockan tre eftermiddagen;
under öfriga tider af året från klockan tio förmiddagen till klockan fyra eftermiddagen.

På grund af rengöring kan biblioteket för erforderlig tid hållas stängt.

§ 14.

De av bibliotekets samlingar, som äro inrymda i riksdagens och kamrarnas kanslilokaler och klubbrum samt i de för utskotten avsedda lägenheter, äro tillgängliga för ledamöter av riksdag eller kyrkomöte samt statsrevisorer ävensom för de hos riksdag, kyrkomöte eller statsrevision anställda tjänstemän, då nämnda lokaler av dem begagnas. Enahanda rättighet må efter därom hos förste bibliotekarien gjord framställning lämnas kommitté, åt vilken lokal i riksdagens hus blivit till begagnande mellan riksdagarna upplåten.

Vederbörande sekreterare eller, där sådan ej finnes, ordförande mottager under sin vård emot kvitto till biblioteket här avsedda böcker och arkivalier enligt den i § 11 omnämnda förteckning och är för desamma ansvarig, intill dess de vid lokalens frånträdande till biblioteket i oförändrat skick återställas. Vid samma tillfälle överlämnas till biblioteket de böcker, skrifter och handlingar, som riksdag, kyrkomöte eller deras delegationer anskaffat.

§ 15.

På tid, då biblioteket är öppet, erhålles boklån mot låneförbindelse av därtill enligt § 2 berättigade, dock med företrädesrätt för riksdagens ledamöter och tjänstemän.

§ 16.

Reglemente för bibliotekets begagnande enligt här fastställda grunder utfärdas av styrelsen.

Tjänstäligganden.

§ 17.

Förste bibliotekarien är ansvarig för bibliotekets noggranna vård och göromålens behöriga utförande. Honom åligger:

a) att hava tillsyn över bibliotekets tjänstemän, biträden och vaktmästare, att leda och, i den mån sådant icke är i dessa stadgar fastställt, mellan tjänstemännen fördela bibliotekets arbeten samt att vaka över dessas behöriga verkställande;

b) att noggrant följa utkommande litteratur för samlingarnas utvidgande och förkovrande samt tillse, att nyförvärvade arbeten så fort ske kan göras för begagnande tillgängliga;

- c) att tillse, att samlingarna väl vårdas och förtecknas i vederbörande kataloger;
- d) att handlägga och inför styrelsen föredraga bibliotekets ärenden, att föra styrelsens protokoll och verkställa dess beslut; samt
- e) att redovisa för bibliotekets anslag och övriga medel.

§ 18.

Andre bibliotekarierna, som hava att utföra sitt arbete under förste bibliotekariens inseeende, skola av styrelsen förordnas att hava närmaste tillsyn och vård, den ene över expeditionen med därtill hörande åligganden, den andre över katalogiseringsarbetet, varjämte båda i mån av tid deltaga i övriga inom biblioteket förekommande göromål.

§ 19.

Extra ordinarie tjänstemän skola tjänstgöra inom de bibliotekets verksamhetsområden, där sådant är av behovet påkallat.

§ 20.

För ordinarie tjänstinnehavare skall, i den mån ej nedan annorlunda stadgas, den dagliga arbetstiden i biblioteket varje söckendag utgöra sex timmar, förlagda till tider, som av styrelsen närmare bestämmas.

I den bestämda arbetstiden äger förste bibliotekarien att vid de tillfällen, då göromålens gång det kräver, påfordra nödig utsträckning. Å andra sidan må, efter styrelsens prövning, om och i den mån omständigheterna det medgiva, den dagliga arbetstiden å tjänsterummet kunna för högst tre månader under tiden juni—september inskränkas till minst fyra timmar.

För fullgörande av något utav Kungl. Maj:t eller på grund av Kungl. Maj:ts bemyndigande eller av riksdagen meddelat allmänt uppdrag må styrelsen medgiva erforderlig inskränkning i den föreskrivna dagliga arbetstiden å tjänsterummet.

Därest i särskilda fall arbete i tjänsten kan med större fördel utföras utom tjänsterummet, må medgivande till inskränkning i arbetstiden å tjänsterummet lämnas av förste bibliotekarien eller, vad honom angår, av styrelsen. Fråga om inskränkning för särskilda fall i övrigt av den i allmänhet fastställda arbetstiden å tjänsterummet prövas i enahanda ordning.

Vad i denna paragraf är stadgat må ej verka till hinder för utövande av riksdagsmannauppsdrag.

Tjänstetillsättning. Tjänstledighet. Avsked.**§ 21.**

Tjänstinnehavare vid riksdagsbiblioteket utnämnas eller antagas av styrelsen.

Skall ledig tjänstebefattning tillsättas, utfärdar styrelsen därom tillkännagivande i allmänna tidningarna och medelst anslag inom verket med föreläggande av trettio dagars ansökningstid, räknad från den dag, kungörandet i allmänna tidningarna sker; dock beror av styrelsen att utsätta ny ansökningstid, därest inom den först bestämda tiden någon till tjänstens erhållande fullt skicklig och lämplig sökande sig icke anmält.

§ 22.

Riksdagsbibliotekets ordinarie tjänstinnehavare äga årligen, när sådant utan hinder för göromålens behöriga gång kan ske, åtnjuta semester, tjänsteman under en och en halv månad samt vaktmästare under 15 dagar.

§ 23.

Tjänstledighet beviljas utom i nedannämnda fall av styrelsen.

För sjukdoms- eller annat laga förfall eller för enskilda angelägenheters besörjande må förste bibliotekarien kunna bevilja ordinarie tjänstinnehavare tjänstledighet under högst 15 dagar samt därvid bestämma om tjänstens uppehållande.

Extra ordinarie tjänsteman, som ej är förordnad att bestrida ordinarie tjänst, samt andra biträden äger förste bibliotekarien bevilja frihet från tjänstgöring för så lång tid som finnes lämpligt.

§ 24.

Ansökan om avsked från befattning vid riksdagsbiblioteket prövas och avgöres av styrelsen.

Åtal och ansvar för tjänstefel. Besvär.

§ 25.

Begår förste bibliotekarien fel eller försummelse i tjänsten, varde därför tilltalad inför Svea hovrätt.

Beträdes annan ordinarie tjänsteman med fel eller försummelse i sin befattning, eller visar han vanvördnad mot förman, eller brister han i lydnad, äger styrelsen att med avseende å förekommande omständigheter meddela honom varning eller suspendera honom på högst tre månader från tjänst och lön. Har den felande ej låtit sig därav rätta, eller befinnes felet vara av svårare art, förordne styrelsen om åtals anställande mot honom vid domstol.

Extra ordinarie tjänsteman, som förhåller sig felaktigt i tjänstutövning och ej låter sig av varning rätta, må av styrelsen från verket skiljas. Han anses hava själv uteslutit sig därifrån, då han över tre månaders tid utan behörigt tillstånd avhållit sig från tjänstgöring.

Vaktmästare eller biträde, som beträdes med opålitlighet, försummelse, olydnad eller annan förseelse i tjänsten, må av styrelsen varnas eller på högst tre månader suspenderas från tjänst och lön. Låter den felande sig därav ej rätta, eller begår han fel av svårare beskaffenhet, varde han av styrelsen skild från tjänsten.

§ 26.

Har tjänstinnehavare blivit under åtal ställd, äger styrelsen honom från tjänstgöring avstänga intill dess över honom blivit slutligen dömt.

§ 27.

Över styrelsens beslut i mål, som röra bibliotekets tjänstinnehavare, äger den, på vars rätt beslutet kan inverka, att hos bankoutskottet anföra besvär, därvid klaganden dock, såvida besvären skola till prövning upptagas, bör inom trettio dagar efter bevisligen erhållen del av det meddelade beslutet sitt missnöje däremot hos styrelsen skriftligen anmäla; varjämte det, vid enahanda äventyr, åligger honom att senast en månad före riksdagens början sina besvär ingiva till styrelsen, av vilken desamma, jämte utlåtande däröver, till bankoutskottet överlämnas.

Besvär över styrelsens nyss före eller under riksdagens sammanvaro
Bihang till riksdagens protokoll 1915. 1 saml. 153 häft. (Nr 170.) 2

i dylika mål meddelade beslut böra inom fjorton dagar efter delfäendet, den dagen likväl oräknad, omedelbarligen av vederbörande till bankoutskottet inlämnas.

§ 28.

Innan tjänstinnehavare varder suspenderad eller skild från tjänsten, bör hans skriftliga förklaring över vad emot honom förekommit infordras. Styrelsens beslut, varigenom tjänstinnehavare suspenderas eller för alltid skiljes från tjänsten, bör jämte hänvisning för besvärs anförande honom skriftligen meddelas. Tjänst, som till följd av sådant beslut blir ledig, får, därest den avsatte tjänstinnehavaren inom föreskriven tid anmält sig ämna samma beslut överklaga, icke återbesättas förr, än besvären blivit av bankoutskottet avgjorda, eller den bestämda tiden för besvärens fullföljande försuttits; kommande dock den, som emellertid förordnas till tjänstens bestridande, att de med densamma förenade löneförmåner åtnjuta.

Förslag

till

ändrad lydelse av §§ 1 och 4 i instruktionen för riksdagens bankoutskott.

§ 1.

Utskottet äger att vid sitt första sammanträde emottaga följande berättelser, nämligen:

- 1:o) av bankofullmäktige — — — helhet;
 - 2:o) av styrelserna — — — förvaltning;
 - 3:o) av riksgäldsfullmäktige — — — förvaltning; samt
 - 4:o) av styrelsen över riksdagsbiblioteket, om bibliotekets tillstånd och förvaltning;
- åliggande utskottet — — — bankovinsten.

§ 4.

Vid — — — bestånd.

Efter — — — anställas.

Sedan utskottet granskat riksdagsbibliotekets tillstånd och förvaltning, skall utskottet till riksdagen överlämna den från bibliotekets styrelse mottagna berättelse samt därvid avgiva det yttrande, vartill den verkställda granskningen kan finnas föranleda.

Förslag
till
stat för riksdagsbiblioteket.

	Lön.		Tjänstgöringspennin- gar.		Orts- tillägg.		Summa.	
3 ledamöter i styrelsen, arvoden å 500	—	—	—	—	—	—	1,500	—
1 förste bibliotekarie . .	4,200	—	2,000	—	600	—	6,800	—
1 andre bibliotekarie . .	2,200	—	1,500	—	300	—	4,000	—
1 d:o	2,200	—	1,500	—	300	—	4,000	—
Föreståndaren för expedi- tionen, arvode	—	—	—	—	—	—	500	—
1 förste vaktmästare . .	900	—	450	—	150	—	1,500	—
1 vaktmästare	700	—	350	—	150	—	1,200	—
Till arvoden åt extra bi- träden, vikariatsersätt- ning och expenser (för- slagsanslag)	—	—	—	—	—	—	4,500	—
Till kostnader för riksdags- bibliotekets komplette- ring och utvidgning (re- servationsanslag)	—	—	—	—	—	—	10,000	—
Summa kronor	—	—	—	—	—	—	34,000	—

{ Efter 5 år kan lönen höjas
med 600 kronor.
Efter 5 år kan lönen höjas
med 500 kronor, efter 10
år med ytterligare 500 kro-
nor och efter 15 år med
än ytterligare 500 kronor.

{ Efter 5 år kan lönen hö-
jas med 100 kronor.
Efter 5 år kan lönen hö-
jas med 100 kronor och ef-
ter 10 år med ytterligare
100 kronor.

Anm. Därest förste vaktmästaren eller vaktmästaren i sådan egenskap åtnjuter fri bostad samt bränsle, skall, så länge denna förmån kvarstår, ortstillägg ej till honom utgå ävensom å lönen avdragas 100 kronor årligen.

Förslag

till

villkor och bestämmelser för åtnjutande av de i staten för riksdagsbiblioteket upptagna avlöningsförmånerna.

1) Innehavare av ordinarie befattning vid riksdagsbiblioteket skall vara underkastad den vidsträcktare tjänstgöringsskyldighet eller jämkning i åligganden, som vid en möjligen inträdande förändrad organisation av biblioteket eller eljest i allmänhet kan varda stadgad.

2) Med ordinarie befattning i riksdagsbiblioteket må icke förenas annan tjänst å rikets, riksdagens eller kommunens stat.

3) Med ordinarie befattning i riksdagsbiblioteket må ej heller förenas vare sig uppdrag såsom ordförande eller ledamot i styrelse för verk eller bolag, som är med Kungl. Maj:ts oktroj försett eller blivit såsom aktiebolag registrerat, eller befattning såsom tjänsteman i sådant verk eller bolag eller annan tjänstebefattning av vad slag som helst, så framt ej styrelsen på därom gjord framställning, och efter prövning, att ifrågasvara uppdrag eller tjänstebefattning ej må anses inverka hinderligt för tjänstgöringen i riksdagsbiblioteket, finner uppdraget eller befattningen kunna få mottagas och tillsvidare bibehållas.

4) Tjänstgöringspenningar få uppbäras endast för den tid, befattnings innehavare verkligen tjänstgjort eller åtnjutit semester, men skola för den tid, han eljest varit från tjänstgöring befriad, utgå till den, som uppehållit befattningen.

5) Den, som av sjukdom hindras att förrätta sin befattning, äger uppbära hela lönen jämte ortstillägget, men den, som undfår ledighet för svag hälsas vårdande, enskilda angelägenheter eller särskilda uppdrag eller i behörig ordning avstänges från tjänstgöring eller eljest är lagligen förhindrad att sköta befattningen, kan förpliktas att under ledigheten, utöver tjänstgöringspenningarna, avstå så mycket av lönen eller ortstillägget, som för befattningens uppehållande erfordras eller eljest prövas skäligt.

6) Avlöning må ej utgå till tjänstinnehavare för tid, varunder han avhållit sig från tjänstgöring utan att hava i vederbörlig ordning erhållit tjänstledighet eller kunna styrka giltigt förfall.

7) Därest tjänstinnehavare varder avstängd från tjänstgöring eller i häkte tagen, skall den del av hans avlöning, som icke av styrelsen prövas böra användas till befattningsens uppehållande, under tiden innehållas, såvida ej styrelsen finner skäligt låta honom uppbära något därav.

8) Vid sjukdomsförfall, eller när det erfordras för beredande av semester åt tjänsteman och förste vaktmästare, skall tjänstinnehavare av lägre grad vara skyldig att, om han förordnas till högre befattning i riksdagsbiblioteket, densamma mot åtnjutande i förstnämnda fall av de för befattningen anslagna tjänstgöringspenningar, men i senare fallet av däremot svarande belopp i stället för egna tjänstgöringspenningar, bestrida, dock ej längre än sammanlagt tre månader under ett och samma kalenderår.

9) Därest förhöjning av lönen efter viss tids fortsatt innehavande av befattning är i staten medgiven, bestämmes tidpunkten för första förhöjningen att inträda efter fem år, under villkor att innehavaren under mer än fyra femtedelar av den tjänstetid, som erfordras för att vinna nämnda förhöjning, med gott vitsord bestritt sin egen eller, på grund av förordnande, annan statens eller riksdagens tjänst eller fullgjort annat offentligt uppdrag, dock att härvid icke må föras honom till last den tid, han åtnjutit semester eller ledighet för fullgörande av värnplikt, och för andra förhöjningen, om sådan äger rum, efter ytterligare fem år, på samma villkor, samt för tredje förhöjningen, därest sådan kan ske, efter än ytterligare fem år, ävenledes på samma villkor, under iakttagande, vad var och en av omförmälda löneförhöjningar angår, att den högre avlöningen ej får tillträdas förrän vid början av kalenderåret näst efter det, varunder den stadgade tjänsteåldern blivit uppnådd; börande löntagare därvid tillgodoräknas den tid, som före den nya avlöningsstatens trädande i kraft förflutit från hans tillträde till den mot befattningen svarande tjänsten å förut för biblioteket gällande stat.

10) Löntagare, som, då han intjänat stadgad tid för erhållande av löneförhöjning, redan uppnått den levnads- och tjänstålder, som berättigar honom till pension, må icke samma förhöjning tillträda.

11) Tjänstinnehavare äga årligen, när sådant utan hinder för göromålsens behöriga gång kan ske, åtnjuta semester, tjänsteman under en och en halv månad och vaktmästare under femton dagar.

12) Vid avgång från tjänsten till följd av avskedstagande, entledigande eller dödsfall utgå själva lönen ävensom ortstillägget till månadens slut.

13) Tjänstinnehavare skall såsom bidrag till kostnaden för beredande av pension erlägga pensionsavgift till årligt belopp av nedan angivna procent å den lön, han äger uppbära. Avgiftsprocenten utgör en tiondels procent för varje helt hundratal kronor av högsta lönen för den tjänst han innehar, dock icke i något fall mindre än tre procent. Avgiften erlägges för varje månad, för vilken lön åtnjutes, ävensom för månad, under vilken, på grund av tjänstledighet eller i följd av ådömd mistning av tjänsten för viss tid, lönen i dess helhet eller delvis ej uppbäres.

Rätt att återbekomma erlagda pensionsavgifter medges allenast vid övergång till annan statstjänst, därest med inträdet i denna tjänst är för- enad skyldighet att för beredande av pension erlägga retroaktiv avgift, dock ej till högre belopp än det, vartill retroaktivavgiften uppgår.

14) Tjänstinnehavare skall, då han uppnått sextiosju levnadsår och tillbragt trettiofem år i allmän tjänst, vara förpliktad att med oavkortad lön såsom pension från tjänsten avgå, styrelsen likväl obetaget att låta med avskedet anstå, därest och så länge den pensionsberättigade prövas kunna i tjänsten på ett tillfredsställande sätt fullgöra sina åligganden och kan finnas villig att i tjänsten kvarstå.

15) Tjänstinnehavare, som efter ådagalagt välförhållande anhåller om avsked, är, såvida han fyllt sextio år och varit i allmän tjänst trettio- fem år, berättigad att såsom pension för livstiden åtnjuta tre fjärdedelar av innehavande lön. Före uppnådda sextio levnadsår och trettiofem tjänst- år kan avskedssökande endast i händelse av bevislig oförmögenhet till vidare tjänstgöring erhålla pension. Pensionsbeloppet bestämmes då efter tjänst- åren allenast medelst avdrag å tre fjärdedelar lön av en trettiofemtedel för varje bristande tjänstår.

Överstiga däremot tjänståren trettiofem och åldersåren sextio, ökas det ovan bestämda pensionsbeloppet med en trettiofemtedel för varje över- skjutande tjänstår eller ock med en sextiondel för varje överstigande ål- dersår, derest detta sistnämnda beräkningssätt skulle för avskedssökanden utfalla förmånligare.

16) Då sådant för göromålens säkra och skyndsamma gång finnes erforderligt, kan styrelsen på pensionsstat förflytta tjänstinnehavare, som av sjukdom eller minskad arbetsförmåga är förhindrad att vidare på ett tillfredsställande sätt fullgöra sina åligganden, oaktat denne sig ej om av- sked annålt. I sådant fall äger styrelsen att efter omständigheterna till- lägga tjänstinnehavaren såsom pension antingen hela lönen, evad de före- skrivna levnads- och tjänståren äro uppnådda eller icke, eller ock en del av lönen, dock ej mindre än vad med tillämpning av bestämmelserna i nästföregående punkt belöper.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 16 april
1915.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden HASSELROT,
VON SYDOW,
friherre BECK-FRIIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Ärendets
förbered-
ning.

Efter gemensam beredning med chefen för ecklesiastikdepartementet anförde chefen för finansdepartementet, statsrådet Vennersten, följande:

I skrivelse den 7 maj 1912 anmälde riksdagen sitt med anledning av väckt motion fattade beslut att hos Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida och i vad mån riksdagens bibliotek borde och kunde utvidgas till ett centralt förvaltningsbibliotek, ävensom huruvida och i vad mån en sådan utvidgning borde medföra ökad lånerätt vid biblioteket, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill denna utredning kunde föranleda.

»Förslaget om skapande av ett centralt förvaltningsbibliotek med en rikhaltig samling av statsvetenskaplig litteratur finner riksdagen», heter det i skrivelsen, »för sin del synnerligen tilltalande. Det torde nämligen

ligga i öppen dag, att beaktansvärda fördelar skulle stå att vinna, om sådana åtgärder vidtoges, att de inom de skilda ämbetsverken befintliga bokförråd, som kunde undvaras utan egentlig olägenhet för arbetet inom verket, sammanfördes och systematiskt ordnades inom ett enda bibliotek. Vad särskilt angår den litteratur, som i ganska stor utsträckning förvärfvas av kommittéer samt liknande beredningar inom de olika departementen, är att märka, att några föreskrifter icke finnas, huru med densamma skall förfaras, sedan de anbefallda utredningarna blivit slutförda. I många fall torde nog de inköpta arbetena överlämnas till respektive departement, men redan saknaden av föreskrifter i berörda hänseende synes riksdagen till fullo ådagalägga behovet av en undersökning av hithörande förhållanden.

Olika utvägar för åstadkommande av ett dylikt centralt förvaltningsbibliotek kunna naturligen tänkas. Motionären har ansett det lämpligast böra ske genom en utvidgning av riksdagens bibliotek. I avseende härå hava fullmäktige i riksgäldskontoret i avgivet yttrande framhållit, huru som utrymmet inom riksdagshuset icke syntes medgiva en sådan utvidgning. Fullmäktige hava därför uttalat såsom sin åsikt, att det syntes fullmäktige lämpligare, om ett dylikt bibliotek komme till stånd såsom en självständig inrättning vid sidan av riksdagsbiblioteket.

Under sådana förhållanden och då i sakens nuvarande läge svårigheter möta att yttra sig, vilketdera av ovan angivna sätt för frågans lösning må vara att föredraga, anser riksdagen goda skäl tala för verkställandet av en allsidig utredning av den föreliggande frågan, därvid även torde böra undersökas, huruvida, under förutsättning att riksdagens bibliotek utvidgas till ett centralt förvaltningsbibliotek, erforderligt utrymme må kunna inom riksdagshuset beredas detta bibliotek.»

Riksbibliotekarien, till vilken riksdagens skrivelse remitterades, uttalade i underdånigt utlåtande den 17 juni 1912 sin anslutning till riksdagens framställning. Därvid ville dock riksbibliotekarien ifrågasätta, huruvida ej en blivande utredning borde omfatta frågan om och i vad mån ett centralt förvaltningsbiblioteks funktioner skulle kunna övertagas av kungl. biblioteket. Anskaffande av en särskild lokal bleve därigenom åtminstone för den närmare framtiden obehövt, likaså förvärvet av en stor del litteratur, som redan i kungl. biblioteket förefunnes.

Enligt nådigt bemyndigande den 18 oktober 1912 tillkallade där efter statsrådet och chefen för finansdepartementet sakkunniga för att inom nämnda departement verkställa utredning av frågan enligt de i riksdagens skrivelse angivna grunder. Dessa sakkunniga hava den 8 no-

vember 1913 i ärendet avgivit betänkande med förslag. För det väsentligaste i deras framställning anholder jag att härmed få redogöra.

Sakkunnigas betänkande.

Behovet av ett centralt förvaltningsbibliotek.

De sakkunniga beröra i sitt betänkande inledningsvis behovet av ett centralt förvaltningsbibliotek och uttala sig därvid på följande sätt.

»Det torde för den centrala förvaltningen utgöra ett mer och mer framträdande behov att åga tillgång till ett bibliotek i möjligaste måtto avpassat efter förvaltningens krav. Det är tydligt, att vid departementen och ämbetsverken vissa grenar av litteratur äro oundgängliga så väl för arbetet med de dagliga mera löpande göromålen som framför allt vid en mångfald av undersökningar och utredningar.

I förra fallet torde kravet i allmänhet ej gå längre, än att ett handbibliotek av uppslagsböcker, författningssamlingar och riksdagstryck kan göra tillfyllest. I senare avseendet åter ställa sig fordringarna högre. Det gäller här att hava tillgång till facklitteraturen och att vid mera ingående undersökningar kunna i vidsträcktaste mån tillgodogöra sig densamma, fordringar som tillfredsställande kunna ernås endast i och genom ett bibliotek, där materialet står fackordnat, och där bibliografiska hjälpmedel kunna tillhandahållas för vidare efterforskningar.

Men gäller detta departementen och ämbetsverken vid deras utredningar, så har det givetvis i än högre grad sin tillämpning på kommittéer och utredningskommissioner. Undersökningarna här äro mera omfattande och djupgående, och kravet på att i fullständigaste mån genomtränga den hithörande saklitteraturen är så mycket större. Här torde behovet av ett fackbibliotek vara mest kännbart.»

Bokväsendet vid centralförvaltningen.

Om bokbeståndet och bokanskaffningen vid den centrala administrationens verk och institutioner hava de sakkunniga föranstaltat ingående undersökning, varvid även inforrats uppgifter beträffande kostnaderna för femårsperioden 1907—1911. Undersökningen har i möjligaste måtto utsträckts till hela den centrala förvaltningen, omfattande således Kungl. Maj:ts kansli och så gott som samtliga centrala ämbetsverk. Det har därvid visat sig, att de skilda boksamlingarna uppgå till icke mindre än vid pass 270,000 volymer, däri dock icke medräknad sådan litteratur som riksdagstryck, svensk författningssamling och svensk officiell statistik, ej heller befintliga förråd av kommittébetänkanden och statsunderstött tryck liksom ej heller i allmänhet kartor. Kostnaderna för inköp, bindning, ordnande och vård m. m. belöpa sig till en årlig utgiftssumma av i medeltal 80,963 kronor.

Men trots dessa avsevärda siffror lämna enligt de sakkunnigas mening

den centrala förvaltningens boksamlingar mycket övrigt att önska i avseende på skötsel, tillgänglighet och äsyftat gagn. De sakkunniga yttra sig härom sålunda.

Med hänsyn till ställning och arbetsuppgift skulle man kunna skilja mellan de verk och institutioner, som äro av mera rent administrativ läggning, och vilka man i vanlig mening torde förstå med 'den centrala förvaltningen', samt sådana, som på grund av sitt utrednings- och undersökningsarbete hava mera djupgående och i vissa fall helt speciella uppgifter att fylla. Till de förra torde man få räkna Kungl. Maj:ts kansli med nedannämnda undantag samt flertalet av de centrala verken, till de senare exempelvis de juridiska myndigheterna, såsom högsta domstolen, regeringsrätten och lagrådet, justitiedepartementets avdelning för lagärenden, nedre justitierevisionen och lagberedningen samt för övrigt sådana centrala verk som medicinalstyrelsen, kammarkollegium, statistiska centralbyrån, patent- och registreringsverket, riksarkivet, Sveriges geologiska undersökning m. fl.

Det är själsagt, att de litterära fordringarna och sättet för deras tillgodoseende ställt sig i viss mån olika inom de båda här nämnda grupperna. Inom den sistnämnda, där behovet varit konstant och mera omfattande, hava vid flera av de nämnda verken rätt ansehlga boksamlingar bildats. Så är förhållandet med högsta domstolen, justitiedepartementets avdelning för lagärenden, lagberedningen, statistiska centralbyrån, patent- och registreringsverket samt riksarkivet. Utom hand- och uppslagsböcker, författningssamlingar, riksdagstryck och kommittébetänkanden möter man här det som för arbetet inom respektive verk befunnits vara nödvändigast av facklitteratur. Flerstädes har också intresse ägnats boksamlingen både med avseende på förkovran och yttre omvårdnad. För inköp har årligt anslag utverkats, bytesförbindelser med andra likställda institutioner hava inletts, och man har berett eller sökt bereda boksamlingen särskild lokal och särskild vårdare för att såmedelst få bokförrådet systematiskt ordnat och katalogiserat. Detta gäller i främsta rummet statistiska centralbyrån samt patent- och registreringsverket, hos vilka också skapats goda bibliotek, som väl få anses motsvara de allmänna fordringar, som på dem kunna ställas. Men att boksamlingarna eljest trots nödig omvårdnad långt ifrån fylla behovet är något, som knappast kan förvåna. Därtill fordras i första hand inrättande inom varje verk av bibliotek av vida större betydenhet, än vad som nu står till förfogande — en utveckling som givetvis varken i ekonomiskt hänseende eller i övrigt vore fördelaktig — och därefter den biblioteksmässiga anordning, som främst tar sig uttryck i en kontinuerlig och därmed ansvarsskyldig ledning, när det gäller så väl anskaffningen

som själva boksamlingens vård och tillhandahållande. Det blir således utanför det egna biblioteket, som hjälplitteraturen mången gång, kanske oftast, vid undersökningar och utredningar måste uppsökas.

Än mindre tillfredsställande kan man givetvis vänta sig förhållandena, när det gäller de mera administrativa verken. Vad man till dagligt bruk här är i behov av, såsom författningssamlingar, riksdagstryck, uppslagsböcker, kalendrar o. dyl., har man sökt ordna och ställa upp på de skilda avdelningarna eller byråerna. Med dessa handbibliotek har på några ställen kunnat sammanföras diverse annan litteratur, såsom gamla boksamlingar hos några av de äldre verken eller sådant, som av en eller annan anledning vid skilda tillfällen inköpts eller på annat sätt kommit institutionen till godo. Detta har dock endast kunnat ske, där erforderligt utrymme funnits eller kunnat beredas. Verkens trångboddhet har i allmänhet lagt hinder i vägen härför, och särskilt har detta varit förhållandet inom Kungl. Maj:ts kansli.

Till de olika departementen hava emellertid årligen ej obetydliga samlingar av litteratur influtit. Största delen har kommit som gåva: officiellt tryck från institutioner och ämbetsverk, skyldighetsexemplar eller gåvor från samfund och enskilda, som för visst litterärt ändamål åtnjutit statsunderstöd, litteratur från utlandet, från statsinstitutioner och enskilda, från beskickningar och konsulat. En del har överlämnats från kommittéer och utredningskommissioner efter avslutande av deras arbeten, och annat har förvärvats genom köp på grund av tillfälliga eller speciella behov, vid särskilda frågors behandling eller inom departementen företagna utredningar.

Vad har det blivit av denna litteratur? Det har gått här såsom överallt, där böcker komma in, för vilka man ej har aktuellt intresse, för vilka det ej gives erforderligt utrymme ej heller tid och arbetskraft för nödig omvårdnad. Man har sett sig nödsakad att på ett eller annat sätt rangera ut dem. I vissa delar har överlåtelse skett till offentliga bibliotek eller statens verk och inrättningar, hos vilka den eller den litteraturen ansetts vara av intresse. Men den övervägande massan har förblivit inom departementen, där den, när utrymme i arbetsrummen ej längre funnits att tillgå, ställts undan i korridorer och vindslokaler, för så vitt den icke någon gång befunnits lämplig att avyttras till papperskvarnen. Det skall medgivas, att man på senaste tid även här sökt göra ett och annat för en bättre ordning, men de lokala förhållandena liksom den ständiga växlingen av vårdare hava gjort, att föga därmed vunnits. Där det litterära behovet inom ett departement gått utöver det befintliga handbiblioteket, har man i allmänhet fått söka sig fram genom lån utifrån.»

Särskild uppmärksamhet förtjänar, enligt vad de sakkunniga framhålla, bokväsendet inom kommittéer och med dem likställda utredningskommissioner. De sakkunniga uttala sig härom på följande sätt:

Bokväsendet inom kommittéer och med dem likställda utredningskommissioner.

»Anskaffningen här sker genom lån från offentliga bibliotek, genom köp och genom hänvändelse till utlandets regerings- och förvaltningsmyndigheter, i sistnämnda fall vanligen förmedlad genom utrikesdepartementet. Någon exakt uppgift om utgifterna för bokanskaffningen i dessa fall torde svårligen kunna åstadkommas, men av kända förhållanden framgår, att kostnaderna även här äro ansevärliga.

Det är, såsom man förstår, en ingalunda obetydlig litteratur, det här är fråga om, och den är av så mycket större värde, som den just är en facklitteratur i bästa mening och därtill i många fall av ganska svåråtkomlig art. Och vart tar denna litteratur vägen? Det finns ingenting bestämt, huru härutinnan skall förfaras, när en kommitté avslutat sitt arbete och upplöses. Man har därför inom kommittéerna handlat efter eget gottfinnande och följaktligen på mångahanda sätt.

Det naturligaste synes ju vara, att den insamlade litteraturen överlämnades till det departement, under vilket ifrågavarande kommitté ansetts sortera. Så har också onekligen i många fall skett, men långt ifrån i alla. Understundom har man nämligen beslutat om överlåtelse till något visst verk, som man ansett ha intresse av gåvan, eller något offentligt bibliotek, varvid riksdagens en och annan gång ihågkommits. Understundom har man icke fattat något beslut alls, eller hava kommitténs ledamöter och tjänstemän behållit, vad de funnit för gott att taga vara på, varefter resten fått förkomma.

Detta är ett tillstånd, som ovedersägligen tarvar sitt ordnande. Tid efter annan hava också röster höjts härför, och direkta påpekanden hava ej heller uteblivit. Det har inträffat vid en frågas slutliga behandling inom riksdagen, att den i kommittébetänkandet åberopade litteraturen ej kunnat tillhandahållas vederbörande utskott, utan att ånyo inköpas eller på diplomatisk väg för andra gången anskaffas. Liknande erfarenhet har man fått göra inom förvaltningen vid förnyad utredning av samma fråga eller utredningar av enahanda art som andra föregående. Man har åter måst besvara utrikesdepartementet i samma angelägenhet och detta åter i sin tur främmande myndigheter, beskickningarna och konsulaten. Ej utan fog synas dessa senare, enligt vad utrikesdepartementet anför, hava klagat över det missförhållandet, att tryckalster, som redan en gång insänts, ånyo för ett eller annat ändamål rekvireras, vilket — även om det i många fall utan olägenhet kan ske — likväl ofta ej blott för vederbörande beskickning, utan även för den eller de främmande regeringsmyndigheter,

vilkas mellankomst måste anlitas, kan vålla så väl tidspillan som annan olägenhet, som det kan vara högeligen önskvärt att undvika. Utrikesdepartementet — påverkat för övrigt från både biblioteks- och vetenskapligt håll — har därför funnit sig föranlåtet att för sin del söka bringa reda i de alldeles oordnade förhållandena.»

De sakkunniga åsyfta härmed en av ministern för utrikes ärendena den 24 november 1911 till riksbibliotekarien avlåten skrivelse med plan för sakens ordnande, vilken skrivelse föranledde därtill, att föreskrift den 26 januari 1912 av Kungl. Maj:t utfärdades om att till riksdagens bibliotek skulle överlämnas all den litteratur, som genom utrikesdepartementets förmedling tillhandahölles kommitté eller med offentligt uppdrag försedd person, ävensom sådana tryckalster, som av beskickningar och konsulat utan någon därom gjord anmälan till nämnda departement insändes.

»Denna Kungl. Maj:ts åtgärd», yttra de sakkunniga, »att inom ett ordnat bibliotek söka få den inkommande litteraturen samlad och bevarad visar hän mot den väg, på vilken ett ordnande av hela den centrala förvaltningens bokväsen kan åstadkommas. Denna väg är centraliseringen. Det är tydligt, att vid de olika verken, avdelningarna eller byråerna böra finnas goda handbibliotek, mer eller mindre fylliga allt efter de olika verkens dagliga behov. Alla de tryckalster åter, som av en eller annan anledning inkomma till verken, men som icke anses böra med handbiblioteken sammanföras, böra överlätas till ett för förvaltningen gemensamt centralbibliotek för att där biblioteksuässigt ordnas, kompletteras och vederbörande tillhandahållas. På denna väg skulle man komma ut från de brister, som ovan anmärkts, och man skulle därjämte vinna den översiktighet över förvaltningens både bokförråd och bokkrav, som gjorde det möjligt att på ett rationellt sätt få dess litterära behov tillgodosett och jämväl de därmed förbundna kostnaderna reglerade.»

Skapande av
ett centralt
förvaltningsbibliotek.

För skapande av ett centralt förvaltningsbibliotek äro, framhålla de sakkunniga vidare, tvänne utvägar möjliga: den ena upprättandet av ett helt och hållet nytt bibliotek, den andra överlämnandet av ett sådant biblioteks funktioner åt en redan befintlig biblioteksinstitution, med vars övriga åligganden dessa lämpligen kunde förenas. Då den första utvägen givetvis skulle förutsätta avsevärda kostnader såväl för lokal och personal som även för anskaffande av erforderligt bokbestånd, borde enligt de sakkunnigas mening en lösning sökas på den andra av de två nämnda vägarna. De institutioner, som därvid kunde komma i fråga, vore kungl. biblioteket och riksdagens bibliotek. Vid valet dem emellan hava de sakkunniga föredragit det sistnämnda. De sakkunniga yttra i detta hänseende följande:

»Om kungl. biblioteket skulle i sig upptaga ett centralt förvaltningsbibliotek, torde det — — — visa sig nödvändigt, att ett sådant anordnades som en särskild avdelning vid biblioteket med avdelningsföreståndare och övriga tjänstemän ävensom särskilt referensbibliotek för förvaltningens behov och helt visst då även särskild läsesal. Därtill fordrades, att även den av behovet påkallade svenska litteraturen förvärvades genom köp, då de inhemska tryckalster, som biblioteket erhåller genom boktryckeriernas i lag stadgade leveranser, icke kunna påräknas komma biblioteket tillhanda förrän ett halvt år efter utgivningsåret för att sedan efter leveransernas uppröjande anordnas och tillhandahållas de lånesökande. Dessa tryckalster äro dessutom att hänföra till bibliotekets svenska tryckförråd, vars egentliga uppgift torde vara att utgöra ett vetenskapligt studieobjekt, men ej en utlåningsvara, som förr eller senare utslites. I betraktande av dessa förhållanden vill det synas, som om ett förvaltningsbibliotek inom kungl. biblioteket närmast vore att anse som en ny institution, där till och med lokalfrågan väl knappast kunde anses löst ens för den närmare framtiden.

Kungl. biblioteket som centralt förvaltningsbibliotek.

Ej heller torde böra förbises den olägenhet, som ligger däruti att kungl. biblioteket är avlägset beläget från förvaltningens ämbetslokaler. En nära tillgång till litteraturen är ju i allmänhet önskvärd, men hart när nödvändig, när det gäller att mitt under pågående arbete kunna med möjligast minsta tidsutdräkt bringa upp erforderliga litterära hjälpmedel.

För övrigt torde kunna ifrågasättas, huruvida en sådan säruppgift för kungl. biblioteket som den ifrågavarande ej i viss mån skulle verka förtryckande på biblioteket i dess övriga verksamhet eller vara till hinder för fullföljande av dess huvudalligganden såsom institution för svensk bokkunskap.»

Efter att hava framhållit, att de fördelar, som kungl. biblioteket såsom centralt förvaltningsbibliotek skulle erbjuda, vore i lika om ej högre grad tillfinnandes vid riksdagens bibliotek, samt att till dem dessutom här kunde läggas andra, som näppeligen stode att ernå vid kungl. biblioteket, fortsätta de sakkunniga:

Riksdagens bibliotek som centralt förvaltningsbibliotek.

»Riksdagens bibliotek är till sin anläggning visserligen avpassat efter Riksdagens behov, men därmed också lämpligt för hela den centrala förvaltningen. Detta gäller såväl dess allmänna bokbestånd, i vilket, även vad den svenska litteraturen beträffar, nyheten för dagen kan tillhandahållas lånesökanden, som ock den i läsesalarna uppställda referenslitteraturen. Härtill kommer den synnerligen viktiga fördelen att över bibliotekets alla samlingar finnes en systematiskt ordnad, i tryckt form tillgänglig katalog, varigenom den lånesökande snabbt och säkert kan komma

till rätta vid sina efterforskningar ävensom utanför biblioteket med lätthet göra sig underrättad om bibliotekets bokförråd. Det torde även vara en gjord erfarenhet, att ett fackbibliotek kan arbeta smidigare, kan tillhandahålla litteraturen lättare och snabbare samt i fråga om utlåning ställa sig mera obundet, än vad t. ex. en allomfattande biblioteksinstitution sådan som kungl. biblioteket kan eller med hänsyn till sin lånepublik bör vara. Allt detta gör, att den som för sina utredningsbehov finner sig i huvudsak hjälpt med det material, som ett fackbibliotek erbjuder, känner sig där mera hemma i litteraturen och utför där en undersökning vida snabbare än i ett stort allmänbibliotek.

Riksdagens bibliotek har också flitigt besökts av tjänstemän från ämbetsverk, andra institutioner och myndigheter samt av ledamöter och tjänstemän i kommittéer och utredningskommissioner, trots att dess bokförråd hållits inom ganska snäva gränser. Man kan således utan överdrift säga, att detsamma redan i smått fungerat som ett centralt förvaltningsbibliotek, om ock detta enligt reglementsbestämmelsernas ordalydelse ej varit medgivet. Såsom sådant har man också gärna velat betrakta det. När därför Kungl. Maj:t ville göra den litteratur, som på diplomatisk eller annan väg inkommer till utrikesdepartementet, tillgänglig för forsknings- och utredningsändamål, valdes efter vederbörandes hörande, såsom ovan är relaterat, riksdagens bibliotek till förvaringsort. Därmed ansåg man sig också av densamma kunna draga dubbelt gagn, gagn ej blott vid ärendenas beredning inom ämbetsverken utan även vid deras slutliga behandling inom riksdagen. Detta är en syn på tingen, som förtjänar att fasthållas och noga beaktas vid lösningen av den här föreliggande frågan.

Det skulle förvisso ej vara välbetänkt, varken sakligt eller ekonomiskt, att icke på en plats, inom en och samma institution söka sammanföra den litteratur, som vore avsedd för statsförvaltningens behov. Men då det av många och lätt insedda skäl, varom ej torde vara nödigt att här orda, ej kan vara tanke på att förflytta riksdagens bibliotek utanför riksdagshuset, så är vägen till lösning den — försävt en lösning i det avseendet skall kunna ske — att utvidga riksdagens bibliotek och låta det övertaga ett centralt förvaltningsbiblioteks funktioner.»

Lokalfrågan.

Ett avgörande villkor för valet av riksdagens bibliotek är emellertid, att utrymmesförhållandena inom riksdagshuset låta sig på ett tillfredsställande sätt ordnas. I fråga härom anför de sakkunniga följande.

»Såsom en första uppgift för sin utredning hava sakkunniga tagit lokalfrågan under ingående prövning för att såmedelst komma till känne-

dom om, huruvida möjlighet finns att inom riksdagens hus anordna lämpliga lokaler för ett till centralt förvaltningsbibliotek utvidgat riksdagens bibliotek. De hava därvid å ena sidan sökt väga bibliotekets krav mot andra inom riksdagen kända behov av ökat utrymme, å den andra sökt utfinna en plan för tillgodoseende av bibliotekets behov av en i möjligaste måtto biblioteksmässig lokal. Dit hör utom tillfredsställande inredning och reserverat utrymme för framtida tillväxt en praktisk anordning av rummen till läge och förhållande sins emellan.

De oundgängligaste fordringarna i sistnämnda hänseende äro:

1) att de besökande komme direkt från tamburen in i expeditiionsrummet och måste passera detta för att nå läsesalarna, varigenom de i läsesalarna arbetande icke skulle störas och kontroll över de besökande lättare än nu kunde upprätthållas;

2) att bokmagasinet förlades i största möjliga närhet av expeditiions- och arbetsrummen antingen bredvid eller bakom dessa eller också över eller under; samt

3) att särskild ingång kunde upplåtas åt sådana besökande, som icke tillhöra riksdagen.»

Efter att härefter hava omnämnt, att fullmäktige i riksgäldskontoret i skrivelse den 30 januari 1913 för bankoutskottet framlagt förslag rörande vissa dispositioner och ändringar av lokalerna i riksdagens hus, fortsätta de sakkunniga:

»Som detta förslag ansågs kunna beröra sakkunnigas uppdrag, lämnades dem av utskottet tillfälle att få yttra sig över fullmäktiges framställning. I densamma hade bland annat föreslagits, att för beredande av tillfredsställande lokal åt riksdagens särskilda utskott borde tagas i anspråk den lägenhet, som för närvarande disponeras för justitieombudsmansexpeditionen, varvid således för denna expedition måste anskaffas annan lämplig lokal utanför riksdagens hus.

Det yttrande, som sakkunniga i skrivelse den 28 februari häröver avgåvo, utmynnade däri att för ett eventuellt till förvaltningsbibliotek utvidgat riksdagens bibliotek borde ställas disponibla justitieombudsmansexpeditionens lokal jämte de under andra kammarens sessionssal i jord- och källarvåningarna belägna magasinrummen, varvid i utbyte skulle kunna överlåtas för riksdagens andra utrymmesbehov bibliotekets åt Drottninggatans förlängning belägna magasinlokal.

Den plan härför, som sakkunniga redan då kunde i huvuddrag framlägga, och som sedermera i detalj närmare utförts, ter sig på följande sätt.

De nuvarande läsesalarna förbliva orubbade. Expeditiionslokalen utvidgas med det intill densamma liggande arbetsrummet, till vilket direkt

ingång leder från tamburen. Som arbetsrum m. m. anordnas justitieombudsmansexpeditionens lägenhet. Den är för ändamålet synnerligen lämplig såväl med avseende på utrymme som särskilt därutinnan att den är nära belägen både expedition och blivande bokmagasin, vartill kommer att den medelst korridorernas framdragnings över den mellanliggande förstugan kan med lätthet förenas med biblioteket. Till skriv- och kollationsrum, varav biblioteket i hög grad är i behov, inredes det lilla rum, som nu sammanbinder bokmagasin och läsesal. Bokmagasinet förlägges till den i plan med biblioteket under andra kammaren belägna arkivlokal, som för närvarande är upplåten åt justitieombudsmansexpeditionen, samt till de bredvid jämte en och två trappor under belägna magasin, vilka nu användas till förvaringsrum för kommittébetänkanden och riksdagstryck. Tillträde till denna lokal finnes från justitieombudsmansexpeditionens tambur, och en andra bekväm ingång kan utan svårighet beredas från bibliotekets korridor, mitt emot ingången till den blivande expeditionens lokalen. Huvudingången till biblioteket blir den nuvarande uppgången från Drottninggatans förlängning till justitieombudsmansexpeditionen i husets sydvästra hörn, och denna uppgång kan, om så önskligt är, avstängas från annat bruk. Genom trappan, som leder till kamrarnas handbibliotek, äga riksdagens ledamöter såsom hittills direkt förbindelse med biblioteket.

I gengäld mot de tre arbetsrum från justitieombudsmansexpeditionen, varmed bibliotekets utrymme komme att förökas, kunde biblioteket avstå fyra av de ljusa åt Drottninggatans förlängning belägna rum, som nu användas till bokmagasin, och som tillsammans hava en golvyta av 125 kvadratmeter förutom tillhörande särskild korridor och tambur av 95 kvadratmeter. Rummens storlek och läge med särskilda bekväma ingångar synas göra dem synnerligen passande till tvenne utskottslokaler.

Hur ställer sig, frågar man då, utrymmet för boksamlingarna i de här anvisade lokalerna? Enligt av arkitekten Aron Johansson verkställd beräkning kunna själva magasinerna inrymma en hyllängd av minst 3,072 längdmeter, varvid som jämförelse må nämnas, att det nuvarande bokmagasinet rymmer endast 1,710. Med hyllängderna i läsesalarna och det ovanför kamrarnas handbibliotek belägna galleriet, utgörande i de förra 302, i det senare 226 meter, skulle alltså biblioteket komma att disponera en hyllängd av 3,600 längdmeter. Detta ger efter den gängse beräkningen av 30 längdmeter för 1,000 volymer plats för 120,000 volymer. Bibliotekets volymantal uppgår för närvarande till 42,500. Den årliga tillväxten utgör vid pass 1,500 volymer, och biblioteket skulle sålunda vid utgången av år 1914 omfatta ungefär 45,000 volymer och alltså upptaga en hyll-

längd av 1.350 längdmeter. Förutsatt att biblioteket vid nämnda tid utvidgades till ett centralt förvaltningsbibliotek, och att den årliga tillökningen därefter sattes så högt som till 3,000 volymer, skulle emellertid utrymme vara berett framåt, räknat från år 1915, för 25 år. Och när man kommer därhän, får man gripa till husets vindsutrymmen. En inredning endast av den del av vinden, som sträcker sig från husets sydvästra hörn efter syd- och ostsidan fram till dess mittelparti, och som därtill kan ställas i bekväm förbindelse med biblioteket medelst den redan här befintliga hissen, skulle i och för sig ge ett utrymme åt, lågt beräknat, 100,000 volymer eller för en tillväxt under ytterligare 33 år efter ovan gjorda beräkningsgrunder. Om också dessa beräkningsgrunder i framtiden i följd av oförutsedda tillväxtförhållanden icke skulle visa sig hallbara, så torde emellertid få anses ådagalagt, att ett till numerären avsevärt stort bibliotek kan på ovan angivna sätt inrymmas i riksdagens hus, utan att man egentligen behöver inkräkta på dess verkliga rumsförhållanden.

Vid ovan angivna beräkningar av det erforderliga utrymmet har hänsyn tagits endast till den normala årliga förökning biblioteket kan förväntas erhålla. Härutöver måste emellertid utrymme beräknas för den litteratur, som kan komma att tillföras biblioteket därigenom att en del av de centrala verkens nuvarande bokbestånd införlivas med biblioteket. Då vid denna centralisering, som förut framhållits, betydande undantag måste göras, i det att vissa ämbetsverk alldeles lämnas ur räkningen och de övriga få behålla erforderliga handbibliotek, torde man, om dessutom tages i betraktande, att en stor del av den litteratur, som på nämnda väg skulle kunna erhållas, förut finnes inom biblioteket, icke hava anledning antaga, att ifrågavarande accession komme att erhålla synnerligt stor omfattning. Säkerligen kommer den icke att överstiga några tiotusental volymer. Om för densamma beräknas en hyllängd av 600 meter, utöver förut angivna utrymmen, torde man därför vara på den säkra sidan.

Genom bibliotekets övertagande av magasinsrummen för kommittébetänkanden och riksdagstryck måste utrymme för detta förråd beredas på annat håll. Sakkunniga hava funnit, att plats för detsamma finnes i husets vindar, vilka delvis börjat att för detta ändamål utnyttjas. Därtill må framhållas, att genom en rationell inredning av de lokaler, som ligga under första kammararens plenisal, och som motsvara de här ovan nämnda, om ock i mindre skala, stora utrymmen skulle kunna göras disponibla att i här berörda avseende användas. För närvarande tjäna dessa lokaler till förvaringsrum för riksgäldskontorets arkivalier.»

Beträffande den nya bibliotekslokalens utseende ävensom rummens

disposition, läge och förhållande till varandra hänvisa de sakkunniga till en betänkandet vidfogad, av arkitekten Aron Johansson utförd skiss.

De byggnadsåtgärder inom själva bibliotekslokalen, som bleve en följd av det framlagda förslaget, skulle enligt samma förslag huvudsakligen bestå i att uppsätta några mellanväggar och utföra ett par muröppningar. Kostnaderna härför hava, enligt vad som framgår av en vid utlåandet fogad bilaga, av sakkunnig person beräknats till 2,439 kronor.

I fråga om inredningen av den nya magasinslokalen och därav föranledda kostnader yttra de sakkunniga: »Det är givetvis ej behöfligt, att hela magasinet omedelbart tages i anspråk för bibliotekets räkning och härför inredes. Det torde vara nog, att inredningen avser en tid framåt av 10 år, varvid jämväl den fördel vinnes, att en del av det nu i lokalen befintliga förråd av riksdagstryck m. m. kan tillsvidare orubbat kvarstå. En dylik inredning, som enligt ovan angivna grunder bör i hyllängd omfatta 2,325 längdmeter, utföres på sådant sätt, att det nuvarande bokmagasinets järninredning överflyttas i det nya samt, då denna ej rymmer mer än 1,400 meter, tillökas med erforderliga 925 meter. För denna tillökning har det emellertid synt sakkunniga, att en dyrbar järnkonstruktion ej behöver användas, utan att det hela kan på ett fullgott sätt utföras i trä. Samtliga härför belöpande kostnader hava — — — beräknats till 7,570 kronor.»

*Befarad
olägenhet av
bibliotekets
gemensam-
hetsställ-
ning.*

Ett andra spørsmål är, framhålla de sakkunniga vidare, huruvida olägenhet kunde tänkas uppstå för riksdagen därigenom att dess bibliotek i utvidgat skick gjordes tillgängligt även för den centrala förvaltningen.

De sakkunniga hänvisa härutinnan i första hand till förhållandena i utlandet. I och med att parlamentsbiblioteken vuxit ut och samlat, i många fall, det bästa av litteraturen inom förvaltning och jurisdiktion, stats- och samhällsvetenskap m. m., hade de blivit eftersökta bokhärddar för administrationens män och forskaren inom facket. Officiellt tillträde för utomstående vore i allmänhet icke beviljat. Undantag gäves dock. I ett land hade man tagit steget fullt ut och inrättat ett gemensamt bibliotek för förvaltning och representation. Detta land vore Schweiz. Dess Eidgenössische Zentralbibliothek vore ett bibliotek för såväl regeringen, Bundesrat med därtill hörande förvaltningsorgan, som också den kantonala representationen, Bundesversammlung. Den här prövade gemensamhetsanordningen för parlament och förvaltning hade befunnits god, och för ledamöterna av Bundesversammlung hade inga olägenheter visat sig.

»Hos oss har», yttra de sakkunniga, »riksdagen aldrig velat officiellt lämna tillträde till sitt bibliotek åt utomstående. När undantag härifrån

gjordes beträffande kungl. kommittéer, motiverades också denna åtgärd därmed, att 'arten och föremålet med dessas arbeten ofta med riksdagsarbetet ägde sammanhang'. Men riksdagen har låtit bero vid att medgivanden i den riktningen gjorts vid sidan av stadgarna.

Det är ock ett känt förhållande, att såväl tjänstemän som enskilda forskare haft tillgång till biblioteket och fått låna ur dess samlingar redan från de första åren av dess tillvaro och så allt framgent, ett förhållande som även då och då kommer till synes i riksdagens handlingar. Så t. ex. heter det i statsutskottets utlåtande med anledning av anslagets höjande år 1863, att riksdagsarkivets bokförråd 'är tillgängligt ej allenast för rikets ständer och deras revisorer, utan även för tillsatta kommittéer, allmänna ämbetsverk samt enskilda personer'. Och år 1881, då fråga var om fast lön för bibliotekarien, refererar utskottet i sitt utlåtande fullmäktiges yttrande, vari det förklaras, att i den mån biblioteket vuxit och till följd därav blivit mera gagnande, har detsamma, ursprungligen avsett endast för riksdagens, statsrevisorers och kommittéers behov, allt mer och mer anlitats även av ämbetsverken, och detta ej mindre på grund av dess närbelägenhet utan även och huvudsakligen till följd därav att det i åtskilliga frågor av synnerlig vikt för ämbetsverken innehåller en rikhaltig och i vissa grenar den inom riket fullständigaste samling arbeten. Och det tillägges, att om biblioteket ej mindre för de kommittéer, vilka numera icke sällan anlita dess böcker och handlingar, än även för ämbetsverken skall bliva av verksamt gagn, måste detsamma vara tillgängligt åtminstone några timmar varje söckendag även under den tid, då Riksdagen icke är samlad.

Det är endast, när det gällt ett reglementariskt fastslående av detta bruk, som riksdagen icke velat vara med om att giva sin sanktion. Man har icke ansett sig böra stadga rätt för ett inträngande bruk, som man fruktat kunna bliva till förfång för riksdagens ledamöter och själva arbetet vid riksdagen. Det kan förvisso icke heller bestridas, att denna fruktan vore berättigad, om lånerätten utsträcktes i vidaste bemärkelse till såväl ämbetsverk som enskilda, d. v. s. hela allmänheten. Men det kan å andra sidan lika säkert sägas, att inga olägenheter skulle uppstå därav att samma rätt officiellt beviljas ämbetsverken som de kungl. kommittéerna, d. v. s. rätt till boklån under tiden mellan riksdagarna. Erfarenheten har visat detta. Ämbetsverken hava lika flitigt som kommittéerna begagnat sig av biblioteket, och boklån hava med vissa förbehåll beviljats båda parterna till och med under pågående riksdag. Men har detta utan olägenhet kunnat ske under nuvarande förhållanden, så är risken givetvis så mycket mindre, om bibliotekets ställning blir en annan, om det till hela

sin omfattning kommer att utvidgas, dess bokförråd ökas, och utlåningen till de utanför riksdagen stående ordnas så att för riksdagen befarade olägenheter måtte undvikas.

Under hänsyn härtill bör stadgas företrädesrätt för riksdagen i fråga om lån, och det bör tillses, att av den särskilt anlitade, mera kurranta litteraturen, såsom riksdagshandlingar, författningar, officiell statistik, lageditioner, handböcker o. s. v., finnas två eller flera exemplar, ett förhållande, som redan nu i icke ringa utsträckning äger rum.

Med iakttagande härav bör biblioteket på ett fullt tillfredsställande sätt kunna tjäna både riksdagen och den centrala förvaltningen. Däremot anse sakkunniga, att tillträdes- och lånerätt icke bör stadgas för enskilda. Det har visserligen ifrågasatts, att ett utvidgat riksdagens bibliotek skulle med lämplig avvägning göras tillgängligt jämväl för enskilda forskare. Att stadga i den riktningen vore dock att öppna väg för allmänheten. Och därom kan aldrig bliva tal. Biblioteket bör hava karaktären av ett riksdagens och den centrala förvaltningens bibliotek och inriktas helt på de uppgifter, som det i denna egenskap har att fylla.

Under sådana förhållanden lär man icke hava att befara, att litteraturen genom en vidlyftig utlåning skall frånryckas riksdagen och dess delegationer. Några verkliga olägenheter torde näppeligen komma att visa sig, men helt visst kan förväntas, att avsevärda fördelar skulle beredas även riksdagen genom ett utvidgat, till innehåll och anordning väsentligt förbättrat bibliotek.»

*Organisa-
tion.*

De sakkunniga övergå därefter till frågan om de förändringar med avseende på bibliotekets organisation, som synes bliva en följd av dess utvidgning till centralt förvaltningsbibliotek.

*Centralisa-
tion.*

Vad först beträffar centraliseringen av förvaltningens bokväsen, yttra sig de sakkunniga:

»Det ligger i begreppet 'centralt förvaltningsbibliotek', att ett sådant skall i bok- och litteraturavseende vara ett sammanfattande organ för hela den centrala förvaltningen. Detta innebär bland annat, att inom biblioteket böra i princip sammanföras förvaltningens strödda boksamlingar, och att sedan till detsamma bör överföras den litteratur, som alltjämt på en eller annan väg inkommit till de skilda verken.

Men det är självsagt, att en sådan centralisering icke får genomföras undantagslöst, utan fastmer måste ske med vissa, i några fall ganska stora modifikation. Dit hör i första hand, att handbibliotek finnas vid de olika departementen och verken, eventuellt deras avdelningar eller byråer, och att dessa äro utrustade så att de kunna fylla de dagligt varande

behoven. Vidare är att märka, att centraliseringen över huvud taget icke torde böra beröra de bibliotek och samlingar, som skapats direkt för verkens behov och sasom sådana dagligen utnyttjas, eller äro av den speciella art, att deras ämne icke kan komma att bliva representerat inom ett allmänare förvaltningsbibliotek. Hit höra exempelvis boksamlingarna hos de juridiska verken, såsom högsta domstolen, regeringsrätten, lagrådet, justitiedepartementets avdelning för lagärenden, justitierevisionen och lagberedningen, vidare biblioteken hos statistiska centralbyrån, patent- och registreringsverket, riksarkivet och Sveriges geologiska undersökning samt slutligen de mera speciella boktörråd, som samlats hos t. ex. telegrafstyrelsen, järnvägsstyrelsen, medicinalstyrelsen, överintendentsämbetet, hydrografiska byrån, marinstaben och generalstaben.

Huru långt detta undantagsförhållande bör utsträckas, huruvida centralisering i det eller det fallet bör äga rum, är näppeligen möjligt att för närvarande bedöma. Därom torde, när ett förvaltningsbibliotek kommit till stånd, vederbörande verk eller institution själv i samråd med centralbibliotekets myndigheter bäst kunna fatta ett avgörande. Det torde då i många fall komma att visa sig, att en anslutning till centralbiblioteket kan låta sig göras, samt att de litteraturanskaffningar, som visa sig nödvändiga, här kunna beredas, och helt visst med betydligt mindre kostnader för statsverket.»

Med frågan om överlåtelse från departementen och ämbetsverken av dit inkommande tryckalster hava de sakkunniga upptagit spörsmålet om att bättre än nu för det allmänna tillgodogöra det tryck, som från tryckerierna överlämnas till granskning av chefen för justitiedepartementet. Därom yttras bland annat följande.

*Chefens för
justitiede-
partementet
exemplar av
svenskt
tryck.*

»I tryckfrihetsförordningen § 4 mom. 2 stadgas, att 'i samma stund, ej senare än en skrift till försäljning eller till spridande, på vad annat sätt som helst, utgives, skall ett exemplar avlämnas i Stockholm till chefen för justitiedepartementet och i varje annan ort till hans förordnade ombud'.

Förutom nu nämnda exemplar av allt svenskt tryck äro, som bekant, landets boktryckerier pliktiga avlämna ytterligare tre exemplar därav, som ingå till kungl. biblioteket samt universitetsbiblioteken i Uppsala och Lund. Av kungl. bibliotekets årsberättelse för år 1912 framgår, att det till biblioteket inkomna svenska boktrycket med tryckåret 1911 uppgår till 27,073 tryckalster, däri dock ej inberäknat småtryck till ett antal av 13,719. Medelvärdet av de i årskatalogen för svenska bokhandeln år 1911 upptagna tryckalstren, med den beräkning att varje häfte av en publikation gäller som särskilt alster, uppgår till kr. 1: 65. Härav framgår, att det årliga svenska boktrycket representerar ett icke ringa värde.

Med det tryck, som sålunda till justitiedepartementet inkommit dels direkt från boktryckerierna i huvudstaden dels från ombuden på andra orter, lär hittills hava förfarits på huvudsakligen följande sätt. För departementets räkning hava undantagits den juridiska litteraturen samt annat tryck, som ansetts böra ingå i departementets boksamling. Om någon bok ansetts hava särskilt intresse för annat departement eller centralt ämbetsverk, har den överlämnats dit. Särskilt har det varit brukligt att militärlitteratur tillhandahållits lantförsvarsdepartementet och under detta lydande ämbetsverk. Teologisk litteratur har enligt gammal sed översänts till stifts- och läroverksbiblioteket i Strängnäs. Den övriga litteraturen har, i den mån den ej möjligen förkommit, pläгат överlätas till kungl. biblioteket, som uttagit vad som erfordrats för komplettering av dess samlingar och därefter i sin ordning fördelat det återstående på sådana offentliga bibliotek, som ansetts hava intresse därav. Några bestämmelser i ena eller andra avseendet finnas emellertid ej.

Det vill synas, som om den rikhaltiga och värdefulla litteratur, varom nu är fråga, hittills knappast blivit till den nytta för det allmänna, som vore möjligt och önskvärt. Från justitiedepartementets synpunkt har denna litteratur givetvis haft sin huvudsakliga betydelse såsom föremål för den grundlagstadgade granskningen av allt utkommande tryck. Då granskningsplikten blivit fullgjord, har litteraturen, med undantag av den mera obetydliga del därav, som funnit plats i departementets boksamling, varit en börda för departementet. Varken arbetskrafter eller utrymme för litteraturens behöriga omhändertagande hava funnits. Av samma skäl torde tillräcklig kontroll icke hava kunnat utövas därå att boktryckeriernas och ombudens leveransskyldighet blivit ordentligt uppfylld, och sannolikt synes vara, att trycket långt ifrån fullständigt inkommit till departementet. Säkerligen skulle det därför både för departementet och för det allmänna vara en fördel, om i avseende å berörda tryck kunde anordnas ett samarbete mellan departementet och någon biblioteksinstitution, som kunde ägna det för departementet obehövligen trycket en sakkunnig omvårdnad och draga försorg om att det bleve på bästa sätt tillgodogjort.

Tydligt är att om nu inrättas ett bibliotek, särskilt avsett för och avpassat efter statsförvaltningens behov, detta bibliotek står närmast till att biträda departementet vid omhändertagande av nämnda litteratur och att i första rummet få gagn av den litteratur, som icke skall stanna i departementet. Saken synes därför lämpligen kunna ordnas så att, sedan granskningsplikten fullgjorts och det tryck, som skall behållas i departementet, där undantagits, återstoden överlämnas till det nya biblioteket, åt vilket då jämväl torde beredas tillfälle att övervaka, att årstrycket fullständigt

inkommer till departementet. Inom biblioteket skulle urskiljas det som vore lämpligt att förenas med dess samlingar, och det övriga skulle fördelas och överlätas till andra offentliga bibliotek och samlingar på sätt i vederbörlig ordning bleve bestämt.»

Vidare framhålla de sakkunniga, att till det centrala förvaltningsbiblioteket borde överlätas all den litteratur, som inköpes eller på annan väg införskaffas för kommittéer, utredningskommissioner eller enskilda, som arbeta enligt offentligt uppdrag.

*Kommitté-
ers och
annan dylik
litteratur.*

Likaså uttala de sakkunniga den önskan, att en av Kungl. Maj:t den 30 januari 1849 utfärdad förordning, varigenom biblioteket vid dess grundande erhöll rätt att för sitt bokförråd bekomma allt sådant officiellt tryck, som kunde anses böra med dess samlingar förenas, måtte ånyo upplivas, varvid den bestämmelse borde meddelas, att behövliga exemplar av allt officiellt och statsunderstött tryck skulle av vederbörande verk och myndigheter biblioteket omedelbart efter utgivandet tillhandahållas.

*Bestämmel-
se om offi-
ciellt och
statsunder-
stött tryck.*

Beträffande den omfattning, som borde tillmätas det nya bibliotekets bokförråd, d. v. s. de litteraturgrenar, som inom detsamma skulle vara företrädde, uttala de sakkunniga, att några bestämda gränser enligt deras mening icke borde uppdragas, samt fortsätta: »Det bör överlätas åt bibliotekets styrelse att avväga och avgöra vad som härutinnan kan befinnas vara erforderligt och lämpligt. Dock vill det synas, som om de allmänna bestämmelser, som nu gälla för riksdagens bibliotek, kunna i huvudsak anses normerande även för ett förvaltningsbibliotek, som med hänsyn till den utsträckning, som kan givas detsamma, väl har att tillgodose förvaltningens behov i allmänhet utan att alltför mycket ta hänsyn till dess mera speciella grenar. De gällande bestämmelserna föreskriva, att företrädesvis böra för biblioteket anskaffas arbeten i rätts- och statsvetenskap, förvaltning, nationalekonomi och samhällsvetenskap, varjämte särskild hänsyn bör tagas till att bibliotekets samlingar av svenska riksdagshandlingar, lagar och författningar samt kommittébetänkanden erhålla största möjliga fullständighet. Äro härmed de stora riktlinjerna angivna även för biblioteket i dess nya form, så gäller dock, att desamma på ett effektivare sätt fullföljas, än som hittills låtit sig göra inom riksdagens bibliotek.»

*Omfatt-
ningen av
bibliotekets
bokförråd.*

Genom vidtagande av härovan nämnda åtgärder: centralisering av departementens och ämbetsverkens boksamlingar, överlåtelse allt framdeles från samma myndigheter av till dem inkommande litteraturalster, däri även inberäknade tryckeriernas lagstadgade leveranser till chefen för justitie-

*Bokanskaff-
ning.
Bokanslag.*

departementet, överlåtelse av för kommittéer och med dem likställda utredningskommissioner m. m. anskaffad litteratur och slutligen stadgad rätt för biblioteket att erhålla exemplar av allt officiellt och statsunderstött tryck, skulle, framhålla de sakkunniga, ett betydande bokförråd komma biblioteket till godo, varigenom dess nuvarande samlingar kunde i många avseenden kompletteras och en väsentlig accession vara att påräkna för framtiden. På detta sätt skulle det årliga anslaget för biblioteket till bokinköp och bindning kunna hållas nere till ett relativt lågt belopp. De sakkunniga anse emellertid, att det nuvarande anslaget för ifrågavarande ändamål, 7,000 kronor, i och med bibliotekets ifrågasatta utvidgande måste höjas och föreslå i dylikt hänseende en ökning med 3,000 kronor, varjämte anslaget borde erhålla förslagsanslags natur.

*Utbyte av
lagförslag
m. m.*

I sammanhang med frågan om bibliotekets omfattning hava sakkunniga upptagit till utredning spörsmålet om ordnande av regelbundet utbyte mellan riksdagen och utländska riksförsamlingar av tryck rörande lagförslag m. m.

De sakkunniga hava emellertid vid sin utredning kommit till den uppfattningen, att med saken borde få anstå, tills det påbegynta bytesväsendet parlamenten emellan blivit internationellt ordnat eller i varje fall erhållit mera stadgad form än vad för närvarande vore fallet.

*Bibliotekets
benämning.*

I fråga om benämningen på det nya biblioteket yttra kommitterade härefter:

»Det kunde ju vara önskligt, vill det synas, att redan i namnet låge en antydning om den dubbla uppgift, institutionen hade att fylla. Men då det är av vikt här, liksom i allmänhet vid fastställande av dylika benämningar, att namnet göres så kort och pregnant som möjligt, då vidare biblioteket även under de nya förhållandena skall komma att i första hand tjäna riksdagen, och då det kanske vore mindre välbetänkt med hänsyn till bibliotekets förhållande utåt, särskilt dess bytesförbindelser med utlandets parlamentsbibliotek, att vidtaga någon väsentlig förändring härutinnan, så har det synts sakkunniga bäst, att det nuvarande namnet behölles, varvid dock den allmänt gängse sammandragna formen »riksdagsbiblioteket» borde upptagas och fastställas som officiellt namn.»

Styrelse.

Härefter följer behandlingen av frågorna om styrelse, tjänstepersonal och lönestat för det blivande biblioteket. I dylikt hänseende anföra kommitterade följande:

»Om sålunda den centrala förvaltningen icke kommer till synes i namnet, så bör den däremot på vederbörligt sätt vara representerad i

bibliotekets högsta ledning. Redan därav följer, att denna ledning måste bliva en annan än den hittillsvarande, och att biblioteket löses ut ur dess nuvarande ställning till riksgäldskontoret, med vars egentliga föremål och uppgift som ett penningförvaltande verk föga lämpar sig föreningen av ett biblioteks förvaltning.

Rörande den nya ordning, som därvid bör komma till stånd, skulle kunna ifrågasättas, att biblioteket borde ställas under något av statsdepartementen för att på sådant sätt få administrationen ordnad. Men riksdagen skulle helt visst icke vilja vara med om att alldeles avhända sig bestämmanderätten över en institution, som den allt framgent väl kommer att betrakta såsom i främsta rummet sin, och som därtill skall vara inrymd i dess hus.

Sakkunniga hava därför stannat inför den planen, att riksdagsbiblioteket göres till en självständig institution på riksgäldsverkets stat, och att i spetsen för dess förvaltning ställas en särskild härför utsedd styrelse. Denna styrelse synes lämpligen kunna bestå av endast tre ledamöter: en ordförande, förordnad av Kungl. Maj:t, de två övriga valda av riksdagen, en representant för vardera av dess kamrar. Valet av dessa båda kunde uppdragas åt någon av riksdagens valnämnder, t. ex. den, som har att välja fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret. Laglig fastställelse härav torde icke behöva vidtagas på annan väg, än att bestämmelse härom införes i reglementariska forskrifter för riksdagen.

Styrelsen skall handhava högsta vården av bibliotekets angelägenheter enligt av riksdagen fastställda stadgar.

Otvivelaktigt vore det önskvärt, att någon ersättning för ledamotskap i styrelsen kunde fastställas, då man därigenom dels ägde större valmöjlighet, dels kunde av ledamöterna begära ett verksammare deltagande i bibliotekets ärenden, och torde i sådant avseende såsom lämpligt belopp kunna ifrågasättas 500 kronor årligen för varje ledamot. Därjämte bör, om till ledamot skulle utses någon utanför Stockholm bosatt person, denne hava rätt till gottgörelse för inställelse vid sammanträde enligt rese-reglementet.

I bibliotekets angelägenheter bör bibliotekets chef vara föredragande med rätt för honom att deltaga i överläggningarna, men icke i besluten, samt med skyldighet att, om han är av skiljaktig mening, anteckna denna till protokollet.

Årligen skall styrelsen till riksdagen avgiva berättelse över bibliotekets förvaltning, vilken berättelse genom bankoutskottet meddelas Riksdagen. Bestämmelse härom bör intagas i bankoutskottets instruktion.»

Tjänstepersonal.

»Bibliotekets tjänstepersonal utgöres för närvarande av en bibliotekarie såsom föreståndare, två amanuenser, den ene anställd endast under den tid riksdag är samlad, samt en ordinarie vaktmästare och en extra vaktmästare.

Med bibliotekets ifrågasatta utvidgning kräves givetvis en förökning av dessa arbetskrafter. Den mångfald av åligganden, som kommer att upptaga chefsbibliotekarien, gör, att han åt tvänne stora arbetsområden vid den nya institutionen, nämligen expeditionen och katalogiseringen, ej lär kunna ägna mer än nödig ledning, och att dessa därför böra tillgodos ses med stadigvarande ordinarie arbetskraft, en för vardera beräknad person. Till närmare motivering härav må tjäna följande överblick och utkast till fördelning av det blivande bibliotekets göromål.

Chefsbibliotekarien tillkommer att utöva ledningen över institutionen och arbetet i dess helhet, ansvara för samlingarnas vård och för göromålens behöriga skötande samt hava tillsyn över tjänstemän och vaktmästare. Det bör åligga honom att handlägga bibliotekets alla ärenden, vara föredragande inför styrelsen, föra dess protokoll och verkställa dess beslut, att förbereda bokinköpen och inför styrelsen härutinnan framlägga förslag, att ombesörja beslutade inköp och byten, att mottaga och granska inkommande leveranser, att slutgranska det för realkatalogen utförda katalogiseringsarbetet, att förbereda och på lämpliga mellantider ombesörja katalogens fortsatta utgivande från trycket, att sköta bibliotekets brevväxling, att redovisa för bibliotekets anslag och medel samt att vid förekommande behov deltaga i arbetet vid expeditionen i och för tillhandagående med nödiga upplysningar och utredningar.

Bland här uppräknade åligganden bör särskilt märkas det mödosamma och ansvarsfulla arbete, som ligger i inköpens förberedning. Det har också tagits i övervägande, huruvida icke sakkunnigt biträde borde i detta fall beredas chefen. Men man har ansett, att frågan tillsvidare må få bero, och att det må ankomma på framtida prövning, huru härmed bör förfaras.

Föreståndaren för expeditionen har en i många avseenden krävande uppgift att fylla. Det gäller vid ett bibliotek sådant som det här ifrågavarande icke blott att framskaffa begärda böcker, utan fast mer att bibliografiskt spåra upp litteraturen i det eller det ämnet samt att dessutom tillhandagå med upplysningar och utredningar i varjehanda frågor, uppgifter, som, ej sällan ta bibliotekets hela personal i anspråk. Jämte detta muntliga upplysningsarbete har också expeditionen att besvara de

icke få skriftliga förfrågningar och spørsmål, som inkomma från skilda håll både från in- och utlandet.

Expeditionsföreståndaren åligger dessutom att utöva uppsikt över läsesalarna och där uppställda samlingar av referensböcker och tidskrifter, föra journal över utlåningen, tillse att utlånade böcker inom föreskriven tid och i oskadat skick återlämnas samt övervaka den framtagna litteraturens återinordnande i samlingarna. I den mån dessa göromål lämna honom tid övrig kan lämpligen sådant arbete utföras av honom som att i real- och nominalkatalogen inordna tillkommande katalogblad, att föra katalogen över tidskrifts- och fortsättningslitteratur, att biträda chefen vid granskningen av katalogiseringsarbetet och tillsammans med honom granska inkommande leveranser med därtill hörande räkningar, att föra förteckning i två exemplar över de i riksdagens och kamrarnas kanslilokaler och klubbrum samt i de för utskotten avsedda lägenheter befintliga samlingar av böcker och arkivalier ävensom att revidera dessa samlingar före och efter deras upplåtande till riksdags- eller andra korporationer.

Katalogiseringsarbetet vid det blivande biblioteket med den årliga tillväxt, som för detsamma är att förvänta, synes bliva av den omfattning att det för visso lär taga en person helt i anspråk. Till detta arbete hör, utom journalisering samt katalogisering med fackbestämning av varje tryckalster, kollationering av de i två exemplar utskrivna katalogbladen, undersökning av och anteckning om i bibliotekets samlingar möjligen förefintliga defekter i serier, verk och fortsättningsarbeten, uppgift om förvärvet av utländsk litteratur till den genom kungl. biblioteket utkommande accessionskatalogen samt vissa förberedande arbeten för redigeringen och tryckningen av bibliotekets katalog.

Utom de nu nämnda göromålen inom biblioteket återstå sådana viktiga arbetsuppgifter som bindning, vården av arkivet samt mottagande och anordnande av det från justitiedepartementet ifrågasatta svenska trycket.

Inbindningen förorsakar ett vida större arbete, än den icke fackkunnige i allmänhet föreställer sig. Däri ligger att bestämma om bandets utseende och beskaffenhet, redigera och i särskild utskrift för bokbindaren angiva ryggtitlarna, granska bokbindarnas arbete och kontrollera deras räkningar samt föra vederbörliga journaler. Vården av arkivet innebär att mottaga de från riksdagens och kamrarnas kanslier samt från utskotten inkomna arkivalier, ordna dessa till bindning samt införa accessionen i vederbörande kataloger. Vad arbete den från justitiedepartementet inkommande svenska litteraturen kan medföra för biblioteket, är svårt att

beräkna. Men av vad i denna sak — — — anförts,¹ framgår tydligen, att detta icke blir ringa.

Att även dessa arbetsuppgifter skulle utan vidare kunna läggas på den härövan ifrågasatta personalen, lär icke låta sig göra. Att åter för deras fullgörande föreslå ytterligare en ordinarie tjänsteman hava sakkunniga ej funnit behöfligt, men anse, att nödig extra hjälp härför bör beredas, så mycket mer som det lär visa sig oundgängligt, att för fullgörande av en del andra åligganden vid biblioteket tillgång till dylik arbetsförstärkning måste finnas. Sålunda torde föreståndaren för expeditionen under riksdagstid behöva biträde, för den dagliga utsträckta tjänstgöringen till kl. 7 e. m. ävensom vid inträffande afton- och nattplena under pågående riksdag måste vara att påräkna särskild hjälp, och vid semesterledighet eller inträffande förfall för de ordinarie tjänstemännen är nödvändigt att hava någon med biblioteksgöromålen och boksamlingarna i viss grad förtrogen extra person att förordna. För detta ändamål torde biträde av en amanuens med daglig tjänstgöringsskyldighet få anses fylla de mest krävande behoven.

Vad slutligen beträffar vaktmästarpersonalen, anse sakkunniga, att någon förökning i dess antal icke behöver ifrågasättas. Emellertid är redan nu på grund av gällande bestämmelse den extra vaktmästaren tagen i bruk under den tid av året, då biblioteket dagligen hålles öppet. Då denna tjänstgöring under de nya förhållandena skulle bliva daglig och stadigvarande, alldenstund det blivande biblioteket komme att hållas öppet varje dag året om och därtill med betydligt utvidgad tjänste- och expeditionstid, synes härav följa, att den extra vaktmästartjänsten flyttas upp på ordinarie stat.

Den tjänstepersonal, som sakkunniga funnit oundgängligen nödig för det blivande bibliotekets skötsel, skulle alltså bestå av en chefsbibliotekarie jämte två andra ordinarie tjänstemän, en amanuens och två ordinarie vaktmästare.»

*Löneför-
hållanden.*

»Den nya biblioteksinstitutionen, som skall hava till uppgift att betjäna riksdag och förvaltning och i denna ställning lär komma att framstå som vårt lands förnämsta statsvetenskapliga bibliotek, torde för statslivet få en betydelse, jämförlig med den våra övriga stora statsbibliotek: kungl. biblioteket och universitetsbiblioteken hava inom sina områden. Det synes därför vara berättigat att vid lönernas bestämmande utgå från förhållan-

¹ Se sid. 59 och följande i de sakkunnigas utlåtande.

dena vid dessa bibliotek, där lönerna nyligen reglerats. I övrigt torde de grunder böra följas, som i allmänhet gälla för statens nyreglerade verk.

Chefsbibliotekarien, åt vilken, såsom åt cheferna vid universitetsbiblioteken, må givas titel överbibliotekarie, synes med avseende på löneförmåner böra ställas som en statens tjänsteman av tredje grad, alltså med en avlöning av 8,100 kronor, därav lön 5,000, tjänstgöringspennningar 2,500, ortstillägg 600, jämte ett ålderstillägg efter fem år å 600 kronor. Bibliotekarien och föreståndaren för riksdagens bibliotek i dess nuvarande omfattning åtnjuter avlöning i likhet med en förste bibliotekarie vid kungl. biblioteket d. v. s. såsom en andra gradens tjänsteman, dock med bättre pensionsförhållanden såtillvida att ortstillägget, i likhet med vad som äger rum inom riksdagens övriga verk, är inberäknat i lönen. På grund av bibliotekets utvidgning och därav följande omgestaltning kommer emellertid dess föreståndare, på vilken det väsentligen lär bero, om den nya institutionen skall rätt fylla sin uppgift, att intaga en vida ansvarsfullare ställning än en förste bibliotekarie, varför han synes böra uppflyttas i en högre lönegrad.

Vid kungl. biblioteket äro anställda tjänstemän av andra och första graden, respektive förste och andre bibliotekarier. Förste bibliotekarierna hava ställning som avdelningschefer. Som vid det blivande riksdagsbiblioteket någon full motsvarighet härtill ej torde finnas, om också därom må erinras, att föreståndaren för expeditionen har ett viktigt och krävande arbetsområde sig anförtrott samt såsom chefens närmaste man skall vara hans ställföreträdare vid förekommande ledighet, har det synts sakkunniga, att de två utom chefen ifrågasatta ordinarie tjänstemännen böra ställas som andre bibliotekarier och alltså avlönas som första gradens tjänstemän, d. v. s. vardera med 4,000 kronor, därav lön 2,200, tjänstgöringspennningar 1,500, ortstillägg 300, jämte tre ålderstillägg vardera å 500 kronor efter respektive fem, tio och femton års tjänstgöring.

Avlöningen till vaktmästare bör utgå med enahanda belopp, som plägar bestämmas vid nya löneregleringar inom statsförvaltningen. Därvid bör också, såsom förhållandet i allmänhet är vid de verk, där mer än en vaktmästare är anställd, den ene få ställning och avlöning som förste vaktmästare. Av anslaget för expenser torde fortfarande såsom hittills anvisas nödiga medel för tillhandahållande åt vaktmästare av lämplig uniformsbeklädnad vid tjänstgöring.

Det årliga arvodesbeloppet till amanuensen torde förslagsvis sättas till 1,500 kronor.

För biträde vid afton- och nattvakthållning under riksdagstid, för vilket gottgörelse för närvarande utgår med ett dagarvode av kr. 2:50,

ävensom vid inträffande sjukdomsfall eller ledighet för ordinarie vaktmästare torde anslås ett belopp av förslagsvis 500 kronor.»

Lön villkor.

»För åtnjutande av de sålunda ifrågasatta avlöningsförmånerna torde böra gälla följande villkor och bestämmelser, av vilka punkterna 1—12 äro lämpade efter de vid senaste lönereglering för kungl. biblioteket givna föreskrifter, under hänsyn jämväl till kungl. kungörelsen den 10 juni 1912, samt punkterna 13—16 efter paragraferna 67:11 och 78—80 i gällande reglemente för riksgäldskontoret.¹ Dessa sistnämnda punkter innehålla bestämmelser rörande pension. Som biblioteket även i detta avseende torde fortfarande böra vara uppfört på riksgäldsverkets stat, hava de för biblioteket nu gällande föreskrifter härutinnan ansetts böra kvarstå, dock med den förändring att i likhet med förhållandet inom förvaltningens nyreglerade verk pensionsåldern satts till 67 år.

1) Innehavare av ordinarie befattning vid riksdagsbiblioteket skall vara underkastad den vidsträcktare tjänstgöringsskyldighet eller jämkning i åligganden, som vid en möjligen inträdande förändrad organisation av biblioteket eller eljest i allmänhet kan varda stadgad.

2) Med ordinarie befattning i riksdagsbiblioteket må icke förenas annan tjänst å rikets, Riksdagens eller kommuns stat.

3) Med ordinarie befattning i riksdagsbiblioteket må ej heller förenas vare sig uppdrag såsom ordförande eller ledamot i styrelse för verk eller bolag, som är med Kungl. Maj:ts oktroj försett eller blivit såsom aktiebolag registrerat, eller befattning såsom tjänsteman i sådant verk eller bolag eller annan tjänstebefattning av vad slag som helst, så framt ej styrelsen på därom gjord framställning, och efter prövning, att ifrågasvarande uppdrag eller tjänstebefattning ej må anses inverka hinderligt för tjänstgöringen i riksdagsbiblioteket, finner uppdraget eller befattningen kunna få tillsvidare mottagas och bibehållas.

4) Tjänstgöringspenningar få uppbäras endast för den tid, befattnings innehavare verkligen tjänstgjort eller åtnjutit semester, men skola för den tid, han eljest varit från tjänstgöring befriad, utgå till den, som uppehållit befattningen.

5) Den, som av sjukdom hindras att förrätta sin befattning, äger uppbära hela lönen jämte ortstillägget, men den som undfår ledighet för svag hälsas vårdande, enskilda angelägenheter eller särskilda uppdrag eller i behörig ordning avstänges från tjänstgöring eller eljest är lagligen för-

¹ Ifrågasvarande paragrafer återfinnas oförändrade i det nu gällande, vid 1914 års senare riksdag antagna reglementet för riksgäldskontoret.

hindrad att sköta befattningen, kan förpliktas att under ledigheten, utöver tjänstgöringspenningar, avstå så mycket av lönen eller ortstillägget, som för befattningens uppehållande erfordras eller eljest prövas skäligt.

6) Avlöning må ej utgå till tjänstinnehavare för tid, varunder han avhållit sig från tjänstgöring utan att hava i vederbörlig ordning erhållit tjänstledighet eller kunnat styrka giltigt förfall.

7) Därest tjänstinnehavare varder avstängd från tjänstgöring eller i hakte tagen, skall den del av hans avlöning, som icke av styrelsen prövas böra användas till befattningens uppehållande, under tiden innehållas, såvida ej styrelsen finner skäligt låta honom uppbära något därav.

8) Vid sjukdomsförfall, eller när det erfordras för beredande av semester åt tjänsteman och förste vaktmästare, skall tjänstinnehavare av lägre grad vara skyldig att, om han förordnas till högre befattning i riksdagsbiblioteket, densamma mot åtnjutande i förstnämnda fall av de för befattningen anslagna tjänstgöringspenningar, men i senare fallet av däremot svarande belopp i stället för egna tjänstgöringspenningar, bestrida, dock ej längre än sammanlagt tre månader under ett och samma kalenderår.

9) Därest förhöjning av lönen efter viss tids fortsatt innehavande av befattning är i staten medgiven, bestämmes tidpunkten för första förhöjningen att inträda efter fem år, under villkor att innehavaren under mer än fyra femtedelar av den tjänstetid, som erfordras för att vinna nämnda förhöjning, med gott vitsord bestritt sin egen eller, på grund av förordnande, annan statens eller Riksdagens tjänst eller fullgjort annat offentligt uppdrag, dock att härvid icke må föras honom till last den tid han åtnjutit semester, och för andra förhöjningen, om sådan äger rum, efter ytterligare fem år, på samma villkor, samt för tredje förhöjningen, därest sådan kan ske, efter än ytterligare fem år, ävenledes på samma villkor, under iakttagande, vad var och en av omförmälda löneförhöjningar angår, att den högre avlöningen ej får tillträdas förrän vid början av kalenderåret näst efter det, varunder den stadgade tjänstaldern blivit uppnådd; börande löntagare därvid tillgodoräknas den tid, som före den nya avlöningsstatens trädande i kraft förflutit från hans tillträde till den mot befattningen svarande tjänsten å förut för biblioteket gällande stat.

10) Löntagare, som, då han intjänat stadgad tid för erhållande av löneförhöjning, redan uppnått den levnads- och tjänstålder, som berättigar honom till pension, må icke samma förhöjning tillträda.

11) Tjänstinnehavare äga årligen, när sådant utan hinder för göromålens behöriga gång kan ske, åtnjuta semester, tjänsteman under en och en halv månad och vaktmästare under femton dagar.

12) Vid avgång från tjänsten till följd av avskedstagande, entledigande eller dödsfall utgå själva lönen ävensom ortstillägget till månadens slut.

13) Tjänstinnehavare skall såsom bidrag till kostnaden för beredande av pension erlagga pensionsavgift till årligt belopp av nedan angivna procent å den lön, han äger uppbära. Avgiftsprocenten utgör en tiondels procent för varje helt hundratal kronor av högsta lönen för den tjänst han innehar, dock icke i något fall mindre än tre procent. Avgiften erlägges för varje månad, för vilken lön åtnjutes, ävensom för månad, under vilken, på grund av tjänstledighet eller i följd av ådömd mistning av tjänsten för viss tid, lönen i dess helhet eller delvis ej uppbäres.

Rätt att återbekomma erlagda pensionsavgifter medgives allenast vid övergång till annan statstjänst, därest med inträdet i denna tjänst är förknädd skyldighet att för beredande av pension erlagga retroaktiv avgift, dock ej till högre belopp än det, vartill retroaktivavgiften uppgår.

14) Tjänstinnehavare skall, då han uppnått sextiosju levnadsår och tillbragt trettiofem år i allmän tjänst, vara förpliktigad att med oavkortad lön såsom pension från tjänsten avgå, styrelsen likväl obetaget att låta med avskedet anstå, därest och så länge den pensionsberättigade prövas kunna i tjänsten på ett tillfredsställande sätt fullgöra sina åligganden och kan finnas villig att i tjänsten kvarstå.

15) Tjänstinnehavare, som efter ådagalagt välförhållande anhåller om avsked, är, såvida han fyllt sextio år och varit i allmän tjänst trettiofem år, berättigad att såsom pension för livstiden åtnjuta tre fjärdedelar av innehavande lön. Före uppnådda sextio levnadsår och trettiofem tjänstår kan avskedssökande endast i händelse av bevislig oförmögenhet till vidare tjänstgöring erhålla pension. Pensionsbeloppet bestämmes då efter tjänståren allena medelst avdrag å tre fjärdedelars lön av en trettiofemtedel för varje bristande tjänstår.

Överstiga däremot tjänståren trettiofem och åldersåren sextio, ökas det ovan bestämda pensionsbeloppet med en trettiofemtedel för varje över-skjutande tjänstår eller ock med en sextiondel för varje överstigande åldersår, därest detta sistnämnda beräkningssätt skulle för avskedssökanden utfalla förmånligare.

16) Då sådant för göromålens säkra och skyndsamma gång finnes erforderligt, kan styrelsen på pensionsstat förflytta tjänstinnehavare, som av sjukdom eller minskad arbetsförmåga är förhindrad att vidare på ett tillfredsställande sätt fullgöra sina åligganden, oaktat denne sig ej om avsked anmält. I sådant fall äger styrelsen att efter omständigheterna tillägga tjänstinnehavaren såsom pension antingen hela lönen, evad de före-

skrivna levnads- och tjänståren äro uppnådda eller icke, eller ock en del av lönen, dock ej mindre än vad med tillämpning av bestämmelserna i nästföregående paragraf belöper.»

»Enligt ovan gjorda löneförslag belöper sig vikariatsersättningen för tjänstemännen vid semesterledighet till 687 kronor.

*Vikariats-
ersättning.
Expenser.*

Till kontot för expenser äro, under den givna förutsättningen att kostnaderna för bibliotekslokalens underhåll, uppvärmning och belysning m. m. skola såsom för justitieombudsmansexpeditionen utgå under kostnader för riksdagens hus, att hänföra sådana utgifter som för skrivmaterialier, blankettryck, möblers underhåll, lokalens städning och rengöring, tvätt och diverse mindre poster ävensom nödig uniformsbeklädnad för vaktmästare. För närvarande belöpa sig dessa poster till vid pass 1,700 kronor.

Ett förslagsanslag å 2,500 kronor torde böra anvisas till vikariatsersättning och expenser.»

»En sammanställning av de anslagsförslag, som härmed framförts, skulle alltså hava att uppvisa följande poster och siffror:

*Anslags-
översikt.*

Anslag till böckers inköp och bindning	kr. 10,000: —
Arvode till styrelsens ledamöter	» 1,500: —
Avlöning åt tjänstemän	» 16,100: —
» » vaktmästare	» 2,700: —
Arvode åt extra biträde	» 2,000: —
Vikariatsersättning och expenser	» 2,500: —
Summa kronor	34,800: —

Till jämförelse må nämnas, att enligt de sakkunnigas utredning kostnaderna för biblioteket för år 1913 beräknades belöpa sig till följande belopp:

Böckers inköp och bindning	kr. 7,000: —
Avlöning åt bibliotekarien	» 6,300: —
» » vaktmästaren	» 1,400: —
Extra arvode åt vaktmästaren för aftontjänstgöring . . .	» 347: 50
Arvode åt amanuenser	» 3,695: —
» » extra vaktmästaren	» 1,239: —
Vikariatsersättning	» 285: —
Expenser (beräknat belopp)	» 1,700: —
Summa kronor	21,966:50

Samtliga kostnader för biblioteket med undantag av utgifterna för dess komplettering och utvidgning, vilka sistnämnda utgifter gäldas ur ett särskilt i riksstaten under titel »kostnader för riksdagens bibliotek» uppfört reservationsanslag å 7,000 kronor, bestridas ur förslagsanslaget till riksdags- och revisionskostnader. Då någon ändring i bibliotekets stat icke vid de senaste riksdagarna vidtagits, torde de sakkunnigas uppgifter rörande bibliotekskostnaderna för år 1913 kunna läggas till grund för beräkningen av den till följd av omorganisationen erforderliga anslagsökningen.

Hemställan. Vid de sakkunnigas betänkande, som utmynnar i en sammanfattande **Förslag.** hemställan till Kungl. Maj:t rörande vissa åtgärders vidtagande dels på administrativ väg dels genom nådig framställning till riksdagen, äro fogade förslag till stadgar för det blivande biblioteket, förslag till ändrad lydelse av reglementariska föreskrifter för riksdagen och av instruktionen för riksdagens bankoutskott ävensom förslag till stat för riksdagsbiblioteket, upprättade i överenstämmelse med de i betänkandet utvecklade grunder.

Hörda myn- Över de sakkunnigas betänkande lämnades till en början fullmäktige **ligheter.** i riksgäldskontoret tillfälle att yttra sig, varjämte utlåtande inhämtades från riksbibliotekarien.

Fullmäktige Fullmäktige i riksgäldskontoret, som i sitt den 20 november 1913 **i riksgäldskontoret.** avgivna yttrande uteslutande beröra lokalfrågan, ställa sig med hänsyn till svårigheten att på ett tillfredsställande sätt lösa denna fråga avvisande mot hela förslaget. Deras yttrande är av följande lydelse:

»Genom remiss av den 14 innevarande november har Eders Kungl. Maj:t lämnat fullmäktige i riksgäldskontoret tillfälle att yttra sig i anledning av ett av tillkallade sakkunniga avgivet betänkande med förslag om utvidgning av riksdagens bibliotek till ett centralt förvaltningsbibliotek.

I ett av fullmäktige den 18 april 1912 till riksdagens bankoutskott avgivet yttrande i anledning av en inom andra kammaren väckt motion om utvidgning av riksdagens bibliotek till ett statsvetenskapligt bibliotek m. m. anförde fullmäktige huvudsakligen följande.

Frågan om bildande av ett centralt förvaltningsbibliotek, innehållande en rikhaltig samling av statsvetenskaplig litteratur, ansågo fullmäktige väl förtjäna beaktande. Det syntes emellertid fullmäktige tvivelaktigt om ett sådant bibliotek lämpligen borde komma till stånd genom utvidgning av riksdagens bibliotek, som redan för fyllande av sin nuvarande uppgift år för år måste tillökas i rätt stor utsträckning och komma att upptaga allt större utrymme inom riksdagshuset. De för ändamålet därstädes disponibla lokalerna torde enligt verk-

ställda beräkningar vara tillräckliga för denna bibliotekets tillväxt under några årtionden framåt. Om biblioteket skulle utvidgas till ett centralt förvaltningsbibliotek, måste däremot säkerligen ganska snart även lokaler, som vore disponerade för annat ändamål och närmast då väl justitieombudsmannens och riksgäldskontorets lägenheter, tagas i anspråk för biblioteket. En sådan åtgärd kunde fullmäktige dock icke finna tillräddig, så mycket mindre som nämnda lokaler antagligen inom en kanske ej avlägsen framtid kunde komma att krävas för riksdagens eget behov, alldestund utskottslokalerna knappast vore tillräckliga och det parlamentariska livets utveckling jämväl snart nog torde framkalla nya behov av utrymmen. Med hänsyn till nämnda förhållanden ansågo sig fullmäktige icke kunna tillstyrka förslaget om bibliotekets utvidgning och ombildning, utan syntes det fullmäktige vara lämpligare att ett centralt förvaltningsbibliotek kunde komma till stånd såsom en självständig inrättning vid sidan av riksdagsbiblioteket.

De farhågor fullmäktige i sitt ovannämnda utlåtande uttalat beträffande bibliotekets krav på ökat utrymme efter dess ombildning hava visat sig vara väl grundade. Detta framgår med all önskvärd tydlighet av den plan de sakkunniga i betänkandet framlagt för anordnandet av lokaler åt biblioteket. Enligt denna plan skulle detta behålla sina nuvarande lokaler med undantag av fyra åt Drottninggats förlängning belägna rum, som nu användas såsom bokmagasin. I stället för dessa rum skulle åt biblioteket upplåtas dels den lägenhet om tre rum, som nu disponeras för riksdagens justitieombudsmans expedition, dels ock den arkivlokal, som för närvarande är upplåten åt nämnda expedition, ävensom de bredvid samt en och två trappor under belägna magasin, vilka nu användas till förvaringsrum för kommittébetänkanden och riksdagstryck. Enligt av de sakkunniga verkställd beräkning skulle med hänsyn tagen till den sannolika årliga ökningen av biblioteket efter utvidgningen dess behov av utrymme härigenom vara tillgodosett för omkring 25 år framåt. När efter denna tids förlopp större utrymme kan väntas bliva erforderligt, hänvisa de sakkunniga till husets vind, där enligt deras förmenande utan svårighet kunna inredas lokaler, tillräckliga för biblioteket för en lång tid framåt.

Fullmäktige måste vidhålla sin i ovanberörda yttrande till bankoutskottet angivna ståndpunkt i frågan och finna i motsats till de sakkunniga uppenbart, att omförmälda plan för anordnande av lokaler åt biblioteket allt för mycket skulle komma att inkräkta på utrymmet i riksdagshuset. Det redan nu förefintliga behovet av ökade lokaler för riksdagsarbetet torde helt visst komma att ytterligare ökas. Till följd därav kan förutses, att den lägenhet, som nu disponeras av justitieombudsmannen, i en icke avlägsen framtid kommer att krävas för riksdagens eget behov. Detsamma torde gälla även riksdagshusets vindsutrymme, som redan börjat användas för förvaring av kommittébetänkanden och riksdagstryck och som icke blott under den närmaste framtiden torde komma att tagas i anspråk för inrymmande av justitieombudsmannens arkiv och det riksdagstryck, som nu förvaras under andra kammarens plenisal, utan även måste reserveras för att mottaga den stora mängd riksdagstryck, som årligen tillkommer.

Därest på sätt de sakkunniga föreslagit justitieombudsmannens expeditionslokaler skulle komma att upplåtas åt biblioteket, måste, då andra lämpliga sådana lokaler icke kunna inom riksdagshuset beredas, givetvis redan nu för justitieombudsmannen anskaffas lokal å annat håll. De ökade kostnader för statsver-

ket, som skulle bliva följden av en sådan anordning, synas fullmäktige utgöra ännu ett skäl mot den föreslagna utvidgningen.

Under hänvisning till vad sålunda ovan anförts anse sig fullmäktige böra avstyrka det föreliggande förslaget om riksdagsbibliotekets utvidgning och ombildning till ett centralt förvaltningsbibliotek.»

Riksbibliotekarien.

Riksbibliotekarien, vars utlåtande i ämnet avgavs den 1 december 1913, yttrar sig till en början i själva principfrågan på följande sätt:

»Att åtskilliga av de i centrala ämbetsverk och institutioner förefintliga samlingar av böcker, i avseende å skötsel, tillgänglighet och åsyftat gagn, lämna mycket övrigt att önska, anser jag i likhet med de sakkunniga otvivelaktigt. Att för åstadkommande av förbättrade förhållanden en centralisering av de spridda boksamlingarna, i den mån en sådan kan åstadkommas, bör genomföras, anser jag ock såsom en lämplig, ja nödvändig åtgärd. Redan härav framträder behovet av ett 'centralt förvaltningsbibliotek', och att detsamma betingas även av andra grunder framgår av uttalanden såväl från riksdagens som från de sakkunnigas sida, uttalanden, vilkas berättigande jag icke har anledning att draga i tvivel.

Närmast uppställer sig då frågan huruvida det förevarande behovet bör fyllas genom upprättandet av ett helt och hållet nytt bibliotek eller om det åsyftade målet bör vinnas genom utvidgning av någon redan befintlig institution av samma slag. Dessa alternativ framhöllos redan i den riksdagens skrivelse, som ligger till grund för frågans förevarande behandling, och upptogs även i det underdåniga utlåtande i ärendet som jag den 17 juni 1912 på nådig befallning avgav. Det antydde här, att det förra förslaget, eller bildandet av ett nytt bibliotek, till följd av därmed förenade betydande kostnader knappast torde böra ifrågakomma. Att jag på tal om det senare alternativet framkastade tanken på, att Kungl. Biblioteket möjligen skulle kunna åtaga sig ett centralt förvaltningsbiblioteks funktioner, berodde, såsom de sakkunniga fullt riktigt antagit, på den från annat håll framställda tvekan, huruvida erforderligt utrymme skulle kunna beredas inom riksdagshuset. Då av den nu förebragta utredningen synes framgå, att lokalfrågan därstädes kan lösas utan större svarigheter, är jag fullt ense med de sakkunniga därom, att för det ifrågavarande ändamålets realiserande riksdagsbiblioteket bör föredragas framför Kungl. Biblioteket. Det senare har redan ett så vidsträckt verksamhetsområde, att en utvidgning med en uppgift av förevarande art från dess synpunkt näppeligen kan anses eftersträfvansvärd. Då jag i följd härav anser obehövt att närmare ingå på den motivering de sakkunniga i denna del av sitt betänkande förebragt, vill jag dock icke hava sagt, att jag i allt instämmer i denna motivering i vad Kungl. Biblioteket angår.

Om således riksdagens bibliotek bland befintliga institutioner företrädesvis bör ifrågakomma att upptaga ett allmänt förvaltningsbiblioteks funktioner, kan jag dock ej undertrycka en tvekan huruvida det åsyftade målet kan i full utsträckning stå att vinna på sätt de sakkunniga föreslagit. Dessa synas mig hava i övervägande grad utgått från riksdagsbibliotekets egna behov och dess nuvarande uppgift att betjäna riksdagen — och i dessa avseenden torde visserligen det framlagda förslaget i och för sig böra betraktas såsom både berättigat och ändamålsenligt. Erkännas måste också, att detta förslag bör anses på ett tillfredsställande sätt hava sørjt för handhavandet av den litteratur, som erfordras

för kommittéarbeten och andra liknande utredningar. De egentliga ämbetsverkens biblioteksbehov synes däremot ej i samma mån hava blivit tillgodosett. Någon annan representant för detta behov har ej fått plats i den föreslagna biblioteksstyrelsen än den av Kungl. Maj:t utsedde ordföranden, och i betraktande av behovets mångskiftande beskaffenhet torde denna representation näppeligen kunna vara tillräcklig. Ej heller har i stadgeförslaget inrymts någon bestämmelse, som tillförsäkrar beaktande åt ämbetsverkens anspråk på litteraturanskaffning, om ock det torde ligga i sakens natur, att vid sådana anspråk i mån av befintliga tillgångar kommer att fästas avseende. Om en konsekvens av förslaget bleve den, att ämbetsverken framdeles ej finge köpa andra böcker än sådana, som vore behöfliga för deras 'handbibliotek', så komme detta helt säkert i många fall att bereda vederbörande svårigheter. Vidare synes genom den företrädesrätt till boklån, som enligt stadgeförslagets § 15 tillerkänts riksdagens ledamöter och tjänstemän, ämbetsverkens ställning till den även för deras behov avsedda boksamlingen ej hava blivit tillräckligt tillvaratagen.

Kommitterade hava förutsett, att en del boksamlingar, i synnerhet de som tillhöra ämbetsverk och myndigheter med mera speciella uppgifter, ej skulle ifragakomma att beröras av den föreslagna centraliseringen, och åtskilliga sådana boksamlingar äro i betänkandet särskilt omförmälda. Av de statistiska uppgifter, vilka i en bilaga till betänkandet meddelas, framgår emellertid att åtskilliga andra ämbetsverk, även sådana, som förslaget närmast synes åsyfta, äga rätt ansenliga boksamlingar samt för deras förökande och underhall använda avsevärda belopp. Den föreställningen ligger då nära, att åtminstone dessa komma att göra anspråk på den undantagsställning, som de sakkunniga ansett böra kunna medgivas. Om åter ett flertal ämbetsverk skulle finna, att förslagets fördelar icke uppväga olägenheterna av en inskränkning i deras bestämmanderätt över bokanskaffning och bokvard, så kunde det lätt inträffa, att riksdagsbibliotekets verksamhet såsom förvaltningsbibliotek bleve begränsad till ett ganska inskränkt område.

Med de betänkligheter, som här uttalats och som till någon del icke torde kunna undanröjas, huru än saken organiseras, har jag egentligen velat framhålla, att förväntningarna på de fördelar, förslaget avser att bereda, icke böra ställas alltför högt. Såsom ett försök i den rätta riktningen synes det dock förtjänt av att realiseras, och jag får därför i huvudsak instämma i de åsikter, som de sakkunniga uttalat i sammanfattningen (s. 88—89) av sitt betänkande.»

Efter att härefter hava berört de sakkunnigas förslag om överlämnande till riksdagsbiblioteket av det tryck, som enligt § 4 mom. 2 i tryckfrihetsförordningen skall avlämnas till chefen för justitiedepartementet eller hans ombud, yttrar riksbibliotekarien beträffande den av de sakkunniga föreslagna staten för det nya biblioteket följande:

»Vad angår sakkunnigas förslag till ny stat för riksdagsbiblioteket, har jag endast den erinran att göra, att skillnaden i avlöningsförmåner gjorts väl stor mellan överbibliotekarien och de närmast under honom ställda andre bibliotekarierna. Den förre skulle, i mån av intjänt ålderstillägg, uppbära 8,100 à 8,700 kronor, de senare 4,000 à 5,500 kronor. Det kan synas tvivelaktigt, huruvida

för sistnämnda avlöningsbelopp må kunna erhållas så väl kvalificerade arbetskrafter, att företrädesvis bland dem en befordran till chefsbefattningen skall kunna ifrågakomma, och dock torde inom en institution med så speciell uppgift som det till förvaltningsbibliotek utvidgade riksdagsbiblioteket en befordran inom verket böra betraktas som det normala.

Slutligen torde böra påpekas, att för den händelse pensionsförhållandena för riksdagsbibliotekets tjänstemän skulle ordnas efter samma grunder som, enligt vad de sakkunniga upplyst, äro gällande inom riksdagens övriga verk och som innebära, att ortstillägget inräknas i lönen, skulle dessa tjänstemän komma i avsevärt fördelaktigare ställning än innehavare av motsvarande statstjänst. Överbibliotekarie, som avginge efter erhållet ålderstillägg, skulle i pension uppbära 6,200 kronor, då pensionen för riksbibliotekarie utgår med 5,700 kronor, och andre bibliotekarierna vid riksdagsbiblioteket skulle i pension erhålla, i mån av intjänt ålderstillägg, från 2,500 kronor till 4,000 kronor, under det att motsvarande befattningsinnehavare vid Kungl. Biblioteket få åtnöjas med en pension av 2,200 till 3,700 kronor. Någon anledning till en sådan olikhet i förmaner torde icke föreligga.»

Övriga
hörda myn-
digheter.

Sedan de ovan refererade yttrandena från fullmäktige i riksgäldskontoret och riksbibliotekarien till Kungl. Maj:t inkommit, befanns det emellertid nödigt att över de sakkunnigas förslag höra samtliga de ämbetsmyndigheter, som av detsamma kunde beröras; och remitterades förslaget fördenskull till följande verk och myndigheter, nämligen: fängvårdsstyrelsen, arméförvaltningen, chefen för generalstaben, marinförvaltningen, chefen för marinstaben, lotsstyrelsen, generalpoststyrelsen, medicinalstyrelsen, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, telegrafstyrelsen, järnvägsstyrelsen, försäkringsinspektionen, socialstyrelsen, riksförsäkringsanstalten, vattenfallsstyrelsen, kammarkollegium, statskontoret, mynt- och justeringsverket, kommerskollegium, kammarrätten, generaltullstyrelsen, överintendentsämbetet, styrelsen för postsparbanken, bankinspektionen, kontrollstyrelsen, läroverksöverstyrelsen, lantmäteristyrelsen, stuteriöverstyrelsen, domänstyrelsen, lantbruksstyrelsen, rikets allmänna kartverk, hydrografiska byrån och centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet.

Från samtliga dessa verk och myndigheter med undantag av kammarkollegium hava nu inkommit utlåtanden i ärendet. Åtskilliga av verken förklara sig därvid kort och gott icke hava något att erinra mot de sakkunnigas förslag; så är exempelvis fallet med marinförvaltningen, lotsstyrelsen, kammarrätten, överintendentsämbetet och bankinspektionen. Andra ämbetsverk, såsom läroverksöverstyrelsen och kommerskollegium, tillkännagiva i motiverade yttranden sin anslutning till förslaget. En mera reserverad hållning intager däremot fängvårdsstyrelsen ävensom vattenfallsstyrelsen, vilket sistnämnda verk uttryckligen förklarar sig icke vara övertygat om nödvändigheten och lämpligheten av den av de sakkunniga tillstyrkta anordningen.

Åtskilliga myndigheter såsom exempelvis cheferna för generalstaben och marinstaben ävensom medicinalstyrelsen, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, generaltullstyrelsen och stuteriöverstyrelsen ställa sig, utan att göra något uttalande i principfrågan, avvisande mot förslaget i vad detsamma avser överflyttning till det nya biblioteket av det egna verkets litteratur. Det övervägande flertalet av de hörda myndigheterna uttalar sig emellertid, principiellt sett, välvilligt om förslaget eller förklarar sig i alla händelser icke hava något mot detsamma att invända men framhåller samtidigt, att det egna verkets bibliotek och samlingar helt och hållet eller åtminstone till allra största delen antingen skapats för verkets eget behov och i sådan egenskap dagligen inom verket utnyttjades eller ock vore av den speciella art, att deras ämne icke kunde komma att bliva representerat inom ett allmännare förvaltningsbibliotek, varför någon överflyttning dit av den hos verket förvarade litteraturen icke alls eller i varje fall endast i mycket ringa omfattning borde komma i fråga. I dylik riktning uttala sig bl. a. generalpoststyrelsen, telegrafstyrelsen, försäkringsinspektionen, statskontoret, mynt- och justeringsverket, styrelsen för postsparbanken, kontrollstyrelsen, lantnäteristyrelsen, domänstyrelsen, lantbruksstyrelsen, rikets allmänna kartverk samt centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet.

Det utförligaste yttrandet i den föreliggande frågan har avgivits av socialstyrelsen, som — efter anmärkning, att styrelsens eget bibliotek visserligen vore av den beskaffenhet, att någon förflyttning av detsamma icke borde äga rum — framhåller, hurusom för administrationen i dess helhet och ur statens synpunkt i allmänhet upprättandet av ett centralt förvaltningsbibliotek vore ägnat att medföra betydande fördelar. Styrelsen förklarar sig vidare anse den av de sakkunniga föreslagna utvägen att anknyta centralbiblioteket till riksdagens bibliotek lämplig och naturlig men finner sig däremot icke kunna biträda de sakkunnigas förslag i vad det rör det utvidgade riksdagsbibliotekets organisation. Enligt berörda förslag skulle biblioteket förvaltas av en styrelse, bestående av tre ledamöter, varav en — ordföranden — skulle förordnas av Kungl. Maj:t och de båda övriga utses av riksdagen, en representant för vardera av dess kamrar, i enlighet med stadgar, som skulle fastställas av riksdagen. Det rena förvaltningsintresset vore sålunda, yttrar socialstyrelsen, helt utestängt från något inflytande vid dessa stadgars tillkomst och även under förutsättning, att den av Kungl. Maj:t förordnade ledamoten utsåges med särskild hänsyn till administrativ kompetens, föreläge icke tillräcklig trygghet för att denne skulle med framgång kunna hävda administrationens intressen inom styrelsen. En nödvändig förutsättning för att biblioteket skulle kunna fylla ett centralt förvaltningsbiblioteks funktioner vore enligt socialstyrelsens

uppfattning, att förvaltningen tillerkändes ett mera avgörande inflytande i fråga om dess skötsel. I sådant avseende ansåge styrelsen det vara ett oeftergivligt villkor, såväl att stadgarna för biblioteket antoges av Kungl. Maj:t och riksdagen gemensamt, som ock att riksdagen och statsförvaltningen bleve lika representerade i bibliotekets styrelse.

Socialstyrelsen framhåller vidare, att de sakkunniga enligt styrelsens mening icke behandlat den föreliggande frågan i hela dess vidd. De sakkunniga hade nämligen överhuvud taget icke vidrört spörsmålet om ordnande av samarbetet och samverkan mellan det föreslagna centralbiblioteket å ena sidan samt Kungl. Maj:ts kansli och de centrala verken å den andra. Hithörande frågor vore emellertid enligt styrelsens åsikt av så stor vikt, att de borde upptagas till behandling i samband med förslaget till inrättande av ett centralt förvaltningsbibliotek.

Slutligen berör socialstyrelsen frågan angående bestämmanderätten i avseende å handbibliotekens omfattning och framhåller därvid, att då vederbörande verk givetvis självt vore mest kompetent att avgöra, vilken litteratur vore erforderlig för de dagliga göromålen, avgörandet angående omfattningen av det egna biblioteket borde läggas i verkets och sålunda icke i styrelsens eller föreståndarens för centralbiblioteket hand.

Bland de mera speciella anmärkningar som av övriga myndigheter framställts mot förslaget må påpekas, att enligt lantbruksstyrelsens åsikt benämningen å biblioteket lämpligen borde bliva statsbiblioteket, vilket namn bättre angåve dess ändamål än den av de sakkunniga föreslagna benämningen riksdagsbiblioteket.

Departement-
schefen.

Den av de sakkunniga förebragta utredningen synes mig till fullo hava ådagalagt önskvärdheten av ett bättre tillvaratagande och anordnande av den genom statsmyndigheter, kommittéer och annorledes för statsändamål förvärfvade litteraturen. På sätt av de sakkunniga framhållits, torde detta lämpligast kunna ske genom att, med de begränsningar, som kunna anses nödiga, till ett centralt förvaltningsbibliotek sammanföra de nu hos olika verk och myndigheter spridda boksamlingarna. Då upprättandet av ett helt och hållet nytt bibliotek för berörda ändamål av kostnadsskäl icke torde kunna ifrågasättas, anser jag i likhet med såväl de tillkallade sakkunniga som riksbibliotekarien det åsyftade målet bäst kunna vinnas genom en utvidgning av riksdagens bibliotek.

Det av de sakkunniga i dylikt hänseende utarbetade förslaget synes mig vara av beskaffenhet att med en del tillägg och modifikationer kunna föreläggas riksdagen för prövning.

En nödvändig förutsättning för förslagets genomförande är emellertid, såsom de sakkunniga framhålla, att erforderliga lokaler för bibliotekets utvidgning kunna beredas inom riksdagshuset. Mot den av de sakkunniga framlagda planen för ordnande av lokalfrågan hava likväl allvarliga betänkligheter uttalats av fullmäktige i riksgäldskontoret, som särskilt framhållit, att planens realiserande skulle komma att alltför mycket inkräkta på det redan förut starkt i anspråk tagna utrymmet inom riksdagshuset. Utan att här närmare ingå i behandling av berörda fråga, vars ordnande givetvis är en riksdagens egen angelägenhet, vill jag emellertid såsom min uppfattning uttala, att de av fullmäktige i riksgäldskontoret hysta betänkligheterna mot genomförande av de sakkunnigas förslag i lokalfrågan icke torde vara av den avgörande betydelse, att de, därest riksdagen eljest finner den förordade ombildningen av riksdagsbiblioteket till ett centralt förvaltningsbibliotek lämplig och önskelig, i och för sig böra få utgöra hinder mot en dylik ombildning. Vad särskilt angår de sakkunnigas förslag till omflyttning av bibliotekets bokmagasin anser jag mig böra anmärka, att detsamma upptagits och tillstyrkts av de av fullmäktige i riksgäldskontoret den 26 juni 1913 utsedda kommitterade för utredning angående vissa förändringar och nya anordningar i riksdagshuset, vilka kommitterade i sitt den 27 oktober 1913 avgivna utlåtande framhållit, att en dylik omflyttning i flera avseenden skulle innebära betydande fördelar och därför borde vidtagas oberoende av den ifrågasatta utvidgningen av riksdagens bibliotek till centralt förvaltningsbibliotek, i vilken senare fråga kommitterade icke ansett sig böra göra något uttalande.

Att märka är emellertid att vid bifall till de sakkunnigas förslag, som bl. a. innebär, att justitieombudsmannens nuvarande expeditionslokaler skulle upplåtas åt biblioteket, riksdagen måste vara beredd att anskaffa andra dylika lokaler och, därest sådana icke kunna inom riksdagshuset beredas, till riksgäldsfullmäktiges förfogande ställa för dylika lokalers förhyrande erforderliga medel.

Därest förslaget om riksdagsbibliotekets ombildning till centralt förvaltningsbibliotek i princip av riksdagen bifalles, återstår emellertid att avgöra, i vilken omfattning överflyttning till berörda bibliotek av de hos ämbetsverken nu förvarade boksamlingarna bör äga rum. Såsom redan antytts, hava nämligen de sakkunniga förutsatt, att från dylik överflyttning i varje fall böra undantagas de bibliotek och samlingar, som antingen skapats för verkens egna behov och i sådan egenskap dagligen utnyttjas eller ock äro av den speciella art, att deras ämne icke lämpligen bör bliva representerat inom ett allmännare förvaltningsbibliotek. Att det under

sådana omständigheter kan komma att möta svårighet att i de enskilda fallen avgöra, huru långt centraliseringen bör sträcka sig, torde få anses självfallet och har för övrigt ytterligare belysts genom de av ämbetsverken i ämnet avgivna utlåtandena, i vilka snart sagt genomgående göres gällande, att det egna verkets bibliotek är av den natur, att det bör komma i åtnjutande av den ovan angivna undantagsställningen. Även om det sålunda torde vara troligt, att riksdagsbibliotekets verksamhet såsom förvaltningsbibliotek — på sätt också av riksbibliotekarien förutsetts — kommer att begränsas till ett mera inskränkt område än av de sakkunniga åsyftats, lär det dock å andra sidan kunna antagas, att det vid närmare undersökning skall visa sig möjligt att utan olägenhet till förvaltningsbiblioteket från ämbetsverkens boksamlingar överflytta litteratur i något större utsträckning än vad ämbetsverken i sina utlåtanden i allmänhet hållit före. Emellertid torde med prövningen av nu ifrågavarande spörsmål ävensom övriga i de sakkunnigas betänkande eller myndigheternas utlåtanden berörda frågor av beskaffenhet att kunna på administrativ väg avgöras lämpligen böra anstå till dess det visat sig, huruvida den ifrågasatta ombildningen av riksdagsbiblioteket verkligen kommer till stånd.

Mot de sakkunnigas förslag i vad detsamma avser bibliotekets styrelse och organisation har jag icke funnit anledning till erinran. De anmärkningar, som av riksbibliotekarien och socialstyrelsen framställts mot det sätt, varpå enligt berörda förslag förvaltningsintresset skulle bliva representerat i bibliotekets styrelse, synas mig sålunda, vid det förhållande att enligt förslaget ordföranden i styrelsen skall utses av Kungl. Maj:t, kunna lämnas utan avseende, liksom ock riksbibliotekariens anmärkning om förslagets otillfredsställande beskaffenhet ur synpunkten av ämbetsverkens biblioteksbehov och anspråk på litteraturanskaffning. Såvitt jag kunnat finna, har nämligen i förslaget riksdagens och förvaltningens intressen i sistberörda hänseenden i möjligaste mån lika tillgodosetts, om man undantager den företrädesrätt till boklån, som enligt stadgeförslagets § 15 tillerkänts riksdagen. Denna företrädesrätt torde emellertid få anses nödvändig för att biblioteket skall kunna rätt fylla den uppgift, som även efter dess omorganisation lär vara att betrakta såsom dess förnämsta, nämligen att under pågående riksdag tillhandahålla riksdagens ledamöter och tjänstemän den för deras arbete erforderliga litteraturen. Av samma anledning synes mig såväl det av lantbruksstyrelsen framställda förslaget att förändra bibliotekets namn till statsbiblioteket som ock socialstyrelsens yrkande om stadgarnas fastställande av Kungl. Maj:t och riksdagen gemensamt icke böra föranleda ändring i de sakkunnigas förslag.

Mot det av de sakkunniga utarbetade stadgeförlaget i de delar, som icke härövan berörts eller vid behandlingen av bibliotekets stat härnedan komma att beröras, har jag, förutom en del mindre väsentliga anmärkningar av redaktionell natur, endast den erinran att framställa, att särskilda bestämmelser rörande besvär över styrelsens beslut i vissa fall, motsvarande dem, som innehållas i § 49 i gällande reglemente för riksgäldskontoret, synas mig böra meddelas. Bestämmelserna torde lämpligen kunna sammanföras i en särskild paragraf, som inskjutes omedelbart före sista paragrafen i de sakkunnigas stadgeförlag.

Förslagen till ändrad lydelse av §§ 1 och 4 i instruktionen för riksdagens bankoutskott samt av § 3 i reglementariska föreskrifter för riksdagen anser jag kunna utan vidare godtagas.

Beträffande staten för biblioteket anser jag mig däremot icke utan vidare kunna biträda de sakkunnigas förslag. Sålunda synas mig tillräckliga skäl icke föreligga för att, på sätt de sakkunniga föreslagit, giva chefen för biblioteket titeln överbibliotekarie med avlöningsförmåner såsom tredje gradens tjänsteman. Biblioteket torde nämligen även i dess ombildade skick icke komma att bli jämförligt med riksbiblioteket eller universitetsbiblioteken i Uppsala och Lund vare sig i fråga om volymantalet, personalens storlek eller arbetets art. Sålunda har riksdagsbiblioteket beräknats komma att omfatta ett under loppet av 25 år från 50,000 till 125,000 stegrat antal volymer, medan volymantalet redan nu vid riksbiblioteket uppgår till c:a 400,000 och vid universitetsbiblioteket i Uppsala till omkring 500,000. Vidare skulle å riksdagsbibliotekets stat vara uppförda endast tre ordinarie tjänstemän, medan vid de övriga nu omförmälda biblioteken tjänstemannaantalet växlar mellan 9 och 12. Slutligen torde, såsom redan antytts, arbetet vid riksdagsbiblioteket icke komma att bli av samma krävande beskaffenhet som vid riks- och universitetsbiblioteken med deras betydande samlingar av gammalt tryck och handskrifter, vilkas undersökande och ordnande i främsta rummet ankommer på bibliotekets chef. Jag anser mig sålunda böra föreslå, att riksdagsbibliotekarien må erhålla titeln förste bibliotekarie samt avlöning i grad mellan andra och tredje lönegraden, i likhet med vissa befattningshavare i ett par av de centrala verken, vilkas avlöning utgår med sammanlagt 6,800 kronor om året, därav 4,200 kronor lön, 2,000 kronor tjänstgöringspengar samt 600 kronor ortstillägg, jämte ett ålderstillägg å 600 kronor efter fem års tjänstgöring.

Om jag sålunda anser, att de för chefsbibliotekarien föreslagna avlöningsförmåner utan olägenhet kunna på ovan angivet sätt minskas,

synes däremot den av andre bibliotekarierna, som får sig anförtrott att förestå bibliotekets expedition, på grund av det omfattande arbete, som i denna egenskap torde komma att åvila honom, billigtvis böra tillerkännas en i avlöningshänseende något bättre ställning än de sakkunniga åsyftat. Jag föreslår därför, att för expeditionsföreståndaren måtte i staten uppföras ett särskilt arvode å 500 kronor.

I fråga om staten för biblioteket tillåter jag mig vidare påpeka, att de sakkunniga, som beträffande avlöningen till vaktmästare förklarar sig anse densamma böra utgå med enahanda belopp, som plägar bestämmas vid nya löneregleringar inom statsförvaltningen, synas hava förbisett, att vid dylika löneregleringar numera brukar stadgas, att förste vaktmästares lön efter 5 år kan höjas med 100 kronor samt envar annan vaktmästares lön ej blott efter 5 år med 100 kronor utan jämväl efter 10 år med ytterligare 100 kronor. Dessa förmåner torde böra komma också riksdagsbibliotekets vaktmästare till godo.

I övrigt har jag icke något annat i sak att erinra mot det framlagda statförslaget, än att det däri såsom förslagsanslag å 10,000 kronor upptagna anslaget till böckers inköp och bindning, vilket anslag motsvarar det nu i riksstaten under titeln »kostnader för riksdagens bibliotek» uppförda anslaget å 7,000 kronor, liksom detta synes böra erhålla reservationsanslags och icke förslagsanslags natur, varjämte anslagstiteln lämpligen torde kunna förändras till »kostnader för riksdagsbibliotekets komplettering och utvidgning».

Enligt de sakkunnigas förslag skulle den nya staten för riksdagsbiblioteket träda i kraft, vad angår styrelse och förste bibliotekarie den 1 juli innevarande år samt i övrigt den 1 januari 1916. Vid bifall till sagda förslag bör sålunda från och med år 1916 det i riksstaten uppförda reservationsanslaget å 7,000 kronor till kostnader för riksdagens bibliotek utbytas mot ett reservationsanslag å 10,000 kronor till kostnader för riksdagsbibliotekets komplettering och utvidgning. Då, såsom förut nämnts, övriga utgifter för biblioteket, för närvarande beräknade till 14,966 kronor 50 öre om året, bestridas ur förslagsanslaget till riksdags- och revisionskostnader, vilket anslag förut årligen utgått med 1,225,000 kronor och i årets statsverksproposition föreslagits höjt till 1,250,000 kronor, bör vidare sagda anslag ytterligare höjas med skillnaden mellan det enligt de sakkunnigas förslag för ifrågavarande utgifter beräknade beloppet, 24,000 kronor, och ovanberörda belopp, 14,966 kronor 50 öre, d. v. s. med 9,033 kronor 50 öre eller, för jämnande av anslagstitelns slutsumma, med i runt tal 10,000 kronor. Kostnaderna för beredande av arvoden åt styrelseledamöterna och avlöning åt förste bibliotekarien under tiden 1 juli—31 decem-

ber 1915 torde, med hänsyn till att anslaget till riksdags- och revisionskostnader är av förslagsanslags natur, kunna bestridas av årets anslag för sistberörda ändamål.

De av de sakkunniga föreslagna villkoren och bestämmelserna för åtnjutande av de ifrågasatta avlöningsförmånerna synas mig i stort sett icke giva anledning till erinran. I punkt 9 torde emellertid, i överensstämmelse med vad som vid utfärdandet av liknande bestämmelser i andra fall på senaste tiden pläгат ske, efter ordet »semester» böra inskjutas orden »eller ledighet för fullgörande av värnplikt». Då, i motsats mot vad nu är fallet, enligt det framlagda statförslaget avlöningsförmånerna för bibliotekets tjänstemän såsom vid de centrala verken i allmänhet uppdelats i lön, tjänstgöringspenningar och ortstillägg, torde de av riksbibliotekarien uttalade farhågorna för att bibliotekets tjänstemän i pensionshänseende skulle komma i fördelaktigare ställning än innehavare av motsvarande statstjänst vara ogrundade.

Till sist anser jag mig böra erinra om, att därest den föreslagna omorganisationen av riksdagsbiblioteket kommer till stånd, riksdagen torde hava att ställa till vederbörandes förfogande nödiga medel för boksamlingarnas flyttning och ordnande. Kostnaderna för de av förslaget påkallade byggnadsarbetena inom riksdagshuset torde däremot kunna bestridas av anslaget till riksdagens hus, utan att detta behöver höjas.

Under återopande av vad sålunda anförts, hemställde föredragande departementschefen, det tacktes Kungl. Maj:t i särskilda propositioner

1:o) till riksdagens prövning framlägga förberörda förslag till stadgar för riksdagsbiblioteket, till ändrad lydelse av §§ 1 och 4 i instruktionen för riksdagens bankoutskott, till stat för riksdagsbiblioteket samt till villkor och bestämmelser för åtnjutande av de i staten för riksdagsbiblioteket upptagna avlöningsförmånerna ävensom föreslå riksdagen att, under förutsättning av bifall i huvudsak till omförmälda förslag,

dels bestämma, att den nya staten för biblioteket skulle träda i kraft, vad anginge styrelse och förste bibliotekarie den 1 juli 1915 och i övrigt den 1 januari 1916;

dels föranstalta därom, att åt riksdagsbiblioteket bereddes lokal inom riksdagshuset i huvudsaklig överensstämmelse med vad av de sakkunniga föreslagits;

dels höja förslagsanslaget till riksdags- och revisionskostnader, nu 1,225,000 kronor och i årets statsverksproposition föreslaget till 1,250,000

kronor, med ytterligare 10,000 kronor till 1,260,000 kronor ävensom indraga reservationsanslaget till riksdagens bibliotek å 7,000 kronor och i dess ställe till bestridande av kostnader för riksdagsbibliotekets komplettering och utvidgning anvisa ett reservationsanslag å 10,000 kronor;

dels ock ställa till vederbörandes förfogande erforderliga medel för bibliotekets flyttning och ordnande ävensom, därest så skulle befinnas nödigt, för anskaffande utom riksdagshuset av lämpliga lokaler för justitieombudsmansexpeditionen; samt

2:o) till riksdagens prövning framlägga förut jämväl omförmälda förslag till ändrad lydelse av § 3 i reglementariska föreskrifter för riksdagen.

Vad föredragande departementschefen sålunda hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämde, behagade Hans Maj:t Konungen bifalla; och skulle propositioner till riksdagen avlåtas av den lydelse, bil. litt. vid detta protokoll utvisa.

Ur protokollet:

Georg Sjöcrona.